

Status 2016/2017

Svigt af børn i Danmark

TrygFonden

BØRNS
VILKÅR

Svigt af børn i Danmark

Status 2016/2017

SVIGT AT BØRN I DANMARK 2016/2017

Redaktør: Marianne With Bindslev

Analyseansvarlig: Anne Marie Bach Svendsen

Analyse: Mia Mone Johansen, Sofie Stage

Layout: Peter Folkmar

Tryk: Kailow

Forsidefoto: Jeppe Carlsen

Rapporten er en del af et partnerskab
mellem TrygFonden og Børns Vilkår

Indholdsfortegnelse

Forord	5
Resumé	7
Mange børn i Danmark svigtes	10
Udvælgelseskriterier	12
Rapportens opbygning	13
KAPITEL 1: HJEMMET OG DE NÆRE OMGIVELSER	15
Svigt 1: Vold	16
Svigt 2: Seksuel krænkelse	20
Svigt 3: Børn i misbrugsfamilier	24
Svigt 4: Børn i konfliktfyldte skilsmisser	29
Svigt 5: Mobning	34
Svigt 6: Hjemløse børn	37
Svigt 7: Drab på børn	39
KAPITEL 2: MYNDIGHEDERNE OG SKOLEN	41
Svigt 8: Fejl i sagsbehandlingen af børnesager	42
Svigt 9: Udsatte børns skolegang	48
Svigt 10: Sagsbehandlingstid for uledsagede flygtningebørn	51
KAPITEL 3: DET OMGIVENDE SAMFUND	53
Svigt 11: Griber vi ind?	54
Litteraturliste	58

Forord

De fleste børn i Danmark har en tryk barndom med leg, fritid, skolegang, venskaber samt omsorg og beskyttelse fra deres nærmeste.

Det er dog ikke alle, der har et godt børneliv. Det vidner blandt andet samtalerne på BørneTelefonen hos Børns Vilkår om. Alene i 2016 var der mere end 6.000 samtaler, der handlede om krænkelse som vold, seksuelle overgreb, misbrug og mobning. Børnene fortæller om overgreb, der ofte er gentagne og strækker sig over lang tid, inden voksne eller myndigheder griber ind – hvis nogen overhovedet reagerer.

I Danmark har vi forpligtet os til at respektere børn som individer med rettigheder, der skal beskyttes. Derfor skal vi som samfund arbejde målrettet for at stoppe de svigt, der rammer børn. En effektiv indsats kræver, at vi har viden om, hvordan børnene svigtes og i hvilket omfang, det sker.

Formålet med denne rapport, der skal udkomme årligt, er at give et overblik over omfanget af de svigt, børn udsættes for i Danmark samt beskrive udviklingen. Børns Vilkår og TrygFonden har siden 2007 samarbejdet om at give flere børn mulighed for en tryk barndom. Rapporten er en del af dette partnerskab, og det er ambitionen, at rapporten skal bidrage til bedre beslutninger på området. Herunder skal den tilskynde til at klarlægge de former for svigt, der i dag er dårligt belyst. Vi ønsker, at rapporten i sin form og sit indhold er anvendelig for politikere samt ledere og medarbejdere hos myndigheder og andre organisationer på børne- og socialområdet. Vi går derfor gerne i dialog om at gøre rapporten så brugbar som muligt.

Vi vil gerne takke de eksperter og fagfolk fra myndigheder, institutter og organisationer, der har bidraget til rapporten. En særlig tak skal rettes til forskningsleder ved Professionshøjskolen Metropol Frank Ebsen, forskningschef ved SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd Anne-Dorthe Hestbæk og chefkonsulent i Danmarks Statistik Preben Etwil. De har alle i stort omfang bidraget med faglig sparring om indhold og opbygning.

God læselyst!

Venlig hilsen

Rasmus Kjeldahl
Direktør i Børns Vilkår

Gurli Martinussen
Direktør i TrygFonden

Resumé

Rapporten gennemgår omfanget af 11 typer af svigt af børn og giver dermed et billede af de problemer, der er i forhold til børns beskyttelse, trivsel og udvikling i Danmark.

Fælles for de svigt, som præsenteres i denne rapport, er, at barnets ret til beskyttelse, trivsel og udvikling krænkes, samt at voksne, institutioner og/eller myndigheder er ansvarlige for svigtet. For at kunne belyse omfanget af svigt er det en forudsætning, at svigtet er målbart og dermed kan dokumenteres.

Der bliver stillet skarpt på svigt i tre arenaer: I hjemmet og de nære omgivelser, hos myndighederne og i skolen samt i det omgivende samfund. Forholdene i og samspillet mellem arenaerne er afgørende for at beskytte børn og sikre deres ret til et godt børneliv.

Svigt i hjemmet og de nære omgivelser

Den seneste undersøgelse af omfanget af vold mod børn, som Børnerådet står bag, viser, at mere end hvert fjerde barn i Danmark udsættes for vold hjemme, og 9% har været udsat for grov vold som slag og spark.

En lignende undersøgelse blandt børn i 8. klasse fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viser, at hvert sjette barn har været udsat for vold i hjemmet. Tal fra både anmeldelsesregistre, krisecentre og SFI – Det nationale Forskningscenter for velfærd tyder på, at der siden 2010 samlet er sket et lille fald i antallet af børn og unge, der udsættes for vold. Dette fald kan dog ikke genfindes i undersøgelsen fra Børnerådet blandt børn i 7. klasse. Samtidig er antallet af anmeldelser af vold begået mod børn under ni år steget markant fra 252 anmeldelser i 2010 til 708 anmeldelser i 2015. Der mangler forskningsbaseret viden om omfanget af vold begået mod de mindste børn.

Mere end hver ottende pige og hver 15. dreng udsættes for seksuelle krænkelser i form af enten blottelse, berøring eller samleje. En opgørelse fra politiets anmeldelsesregister tyder på, at antallet af seksuelle krænkelser har været stabilt i perioden 2010–2015.

Hver femte er vokset op med nogen, der drikker for meget, viser en undersøgelse fra 2016. Der er sparsom og ikke systematisk viden om omfanget af børn i misbrugsfamilier, men tidligere undersøgelser tyder på, at omfanget af børn i misbrugsfamilier er nogenlunde stabilt.

Viden om omfanget af børn, der vokser op i familier med stofmisbrug, er ligeledes sparsom. Særligt er der en mangel på opgørelser over antallet af børn i familier med stofmisbrug, hvor forældrene ikke er i behandling.

10–13% af alle skilsmisseforældre har konflikter, der indebærer, at de gentagne gange skal have deres sag behandlet i Statsforvaltningen, byretten, landsretten eller fogedretten. Det viser en forskningsgennemgang fra 2016, der også peger på, at andelen af højkonflikt-skilsmisser har været ret konstant igennem en årrække.

Mobning er fortsat udbredt, og der er i gennemsnit mellem en og to elever i hver klasse, der mobbes. I 0. og 1. klasse er der i gennemsnit tre børn i hver klasse, der svarer, at de ofte bliver drillet, så de bliver kede af det. Samme måling viser, at mobningen er mest udbredt blandt de yngste skolebørn, og at mobning har været svagt faldende i perioden 2015-2016.

Antallet af hjemløse under 18 år er faldet i løbet af de seneste år. I 2015 blev der registreret 96 hjemløse børn og unge under 18 år. Trods en hidtil positiv udvikling kan konsekvenserne af regeringens stramninger af kontanthjælpen og integrationsydelsen igen føre til flere hjemløse børn. Sammenhængen mellem nedsatte kontanthjælpsydelse og antallet af udsættelser er velkendt af boligorganisationerne.

Siden 1990'erne er antallet af drab i Danmark halveret, men dette fald gælder ikke for drab på børn. Der er sparsom viden om motiver og omstændigheder bag drab på børn. Dog ved vi, at drab på børn oftest begås af en forælder i forbindelse med et familiedrama, der har udløst voldsom jalousi eller vrede. I Danmark blev der i 2015 begået ni drab på børn under 19 år.

Myndighederne og skolen

Det er vanskeligt at vurdere effekten - og kvaliteten - af de sociale myndigheders arbejde, da dokumentationen på dette område er mangelfuld. Dog peger tilgængelige ufyldstgørende data på, at der på anbringelsesområdet er manglende overensstemmelse mellem lovens krav og kommunernes praksis.

Mere end hvert andet anbragte barn i alderen 11-17 år svarer i en undersøgelse, at de ikke er blevet taget med på råd i forbindelse med valg af anbringelsessted. Ankestyrelsens undersøgelser, der beror på et lille antal sager, viser, at der i mere end hver fjerde anbringelsessag ikke blev foretaget en børnefaglig undersøgelse og i knap hver femte sag ikke blev udarbejdet en handleplan for barnet. I mere end hver tredje børnesag blev der ikke afholdt en børnesamtale, ligesom mere end hvert tredje plejebarn ikke fik to lovbestemte tilsynsbesøg.

De sociale myndigheders indsats er blevet kritiseret af flere centrale instanser. Folketingets Ombudsmand har på baggrund af indblik i kommuners spareplaner to år i træk advaret om, at økonomiske hensyn truer børns retssikkerhed. Statsrevisorerne har i 2016 kritiseret, at kommunernes sagsbehandling i mange anbringelsessager ikke overholder lovens krav om børnesamtaler, handleplaner og børnefaglige undersøgelser. De har også påtalt, at Social- og Indenrigsministeriet ikke kan dokumentere, at kommunernes sagsbehandling i forhold til anbringelser af børn er blevet bedre siden reformen af området i 2006.

Sammen med den sociale indsats er skolegang og uddannelse afgørende, når det kommer til at understøtte en positiv udvikling i udsatte børn og unges livsforløb.

I Danmark har udsatte børn og unge en dårligere skolegang end ikke-udsatte børn. 6,2% af alle udsatte 18-årige afslutter ikke grundskolen (2014). Til sammenligning er der kun 0,6% af alle ikke-udsatte, som ikke afslutter grundskolen. Der er i perioden 2010-2014 sket en positiv udvikling i andelen, der afslutter 9. klasse, og i de opnåede

resultater i nationale tests for både gruppen af udsatte og ikke-udsatte. Udviklingen er dog størst for ikke-udsatte unge.

Anbragte børns skolegang er generelt udfordret. En undersøgelse fra 2013 viser, at 16% af anbragte børn og unge på opholdssteder og døgninstitutioner i gennemsnit ikke havde modtaget undervisning et halvt år forud for anbringelsen. Ombudsmanden har tillige påpeget, at undervisningen på anbringelsessteders interne skoler flere steder er utilstrækkelig.

Sagsbehandlingstiden for uledsagede flygtningebørn er også medtaget i rapporten, da det er et område, hvor børns ret til beskyttelse og udvikling er under pres. Disse børn befinder sig i en særlig udsat position. Det skyldes, at de ofte er alene, har traumatiserende oplevelser i bagagen og står over for en uvis fremtid.

Ifølge Børnekonventionen er modtagerlande forpligtet til at behandle uledsagede flygtningebørns ansøgninger om familiesammenføring positivt, humant og hurtigt – og uden negative virkninger for ansøger og dennes familiemedlemmer. Der findes dog ingen tilgængelige data, der systematisk dokumenterer sagsbehandlingstiden for denne gruppe.

I løbet af de første ni måneder af 2016 har Udlændingestyrelsen behandlet og afgjort i alt 919 ansøgninger om opholdstilladelse fra uledsagede mindreårige asylansøgere. Næsten 10% af børnene har i 2016 ventet i næsten et år på at få afgjort deres ansøgning. I 2014–2015 modtog Udlændingestyrelsen i alt 159 ansøgninger om familiesammenføring fra herboende uledsagede flygtningebørn. I september 2015 var to ud af tre af disse sager stadig uafklarede. Ud af de verserende sager var der fire tilfælde, hvor børnene havde ventet mellem to og fire år på en afklaring. Udlændingestyrelsens servicemål for sagsbehandling på området er ti måneder.

Det omgivende samfund

Når børn svigtes af deres nærmeste, har voksne med mistanke eller kendskab til svigtet, pligt til at underrette de kommunale myndigheder. Voksne, der arbejder professionelt med børn, har endda skærpet underretningspligt. Myndigheder, der modtager en underretning, skal undersøge sagen med henblik på at beskytte barnet. På den baggrund skal de iværksætte foranstaltninger, der sikrer barnets ret til trivsel og udvikling.

Dog tyder noget på, at børn i Danmark risikerer at være utilstrækkeligt beskyttet, da 40% af alle voksne i Danmark ikke kender til underretningspligten. Kun hver tredje voksen angiver, at de ville underrette myndighederne, hvis de fik kendskab til, at et barn bliver slået hjemme.

Kommuner landet over melder om et stigende antal underretninger. I 2015 modtog landets kommuner 96.948 underretninger, som omhandlede 58.616 børn. Der er imidlertid store forskelle fra kommune til kommune. Hvor nogle kommuner i 2015 modtog under ti underretninger pr. 1.000 børn, blev der i andre kommuner indgivet mere end 70 underretninger pr. 1.000 børn.

Mange børn i Danmark svigtes

Overgreb, vold, mobning og andre svigt er en del af mange børns hverdag. Det ved vi fra det sociale arbejde, som Børns Vilkår udfører: På BørneTelefonen havde de frivillige rådgivere i 2016 mere end 6.000 samtaler med børn, der henvendte sig om alvorlige svigt.

De mange rådgivninger giver Børns Vilkår en omfattende indsigt i børns tanker og problemer. Denne viden bruger Børns Vilkår i indsatsen for at stoppe svigt og sikre flere en tryk barndom.

En effektiv indsats bygger på viden, herunder et godt overblik over omfanget af de problemer, børn i Danmark har. Der forskes i børne- og ungeområdet, og der udgives rapporter og opgørelser, der med forskellige intervaller viser omfanget af fx vold mod børn i hjemmet eller mobning af børn i skolerne. Hidtil har der imidlertid ikke været en sammenstilling af viden fra de forskellige datakilder, og dermed har der manglet et samlet billede af omfanget af svigt af børn. Denne rapport, som vil udkomme årligt, skal råde bod på dette. Det gøres ved at trække på statistikker og opgørelser, der belyser 11 udvalgte typer af svigt.

De 11 typer svigt af børn i Danmark har et meget forskelligt omfang. Nogle svigt berører en stor gruppe af børn, mens andre kun rammer ganske få. En del børn har meget komplekse problemer. Denne gruppe kan være udsat for flere af de svigt, som rapporten belyser, og vil figurere i flere af rapportens statistikker. Disse børn er en særlig sårbar og udsat gruppe.

Rapportens definition af svigt

FN's Børnekonvention fastslår, at børn har en række grundlæggende rettigheder – herunder retten til skolegang, inddragelse og til beskyttelse mod vold, overgreb og udnyttelse. Danmark tiltrådte konventionen i 1991 og har dermed lovet at leve op til en international standard for beskyttelse af børn og deres rettigheder, som er nødvendig for et godt børneliv præget af trivsel og udvikling.

Børnekonventionen er omdrejningspunktet for Børns Vilkårs arbejde for at stoppe svigt af børn. Dette sker ud fra en viden om, at det har alvorlige konsekvenser for et barn, når basale behov for omsorg, tryghed, beskyttelse og stimulering ikke opfyldes af de nære omsorgspersoner. Konsekvenserne af omsorgssvigt kan være forsinket kognitiv udvikling, underudviklede følelsesmæssige kompetencer, udvikling af psykiske lidelser og svage legekompeter.¹

Svigt belaster børn, men den samme påvirkning kan ramme børn meget forskelligt. Børns sårbarhed, robusthed, påvirkelighed og resiliens varierer, men jo flere former for svigt, et barn oplever, og jo mere alvorlige de er, desto flere konsekvenser vil det i reglen have. Svigt tidligt i børns liv giver ligeledes en dårligere prognose for barnets udvikling end svigt senere i livet. Svigt begået af barnets allernærmeste voksne i en

lang periode og med stor voldsomhed har de mest alvorlige konsekvenser.² Når der foregår svigt i familien eller i skolen i form af fx mobning, har barnets relationer til de nærmeste voksne afgørende betydning, fordi de kan og skal gribe ind over for svigtet. Eksempelvis ved at sætte ind over for mobning eller ved at underrette de sociale myndigheder.

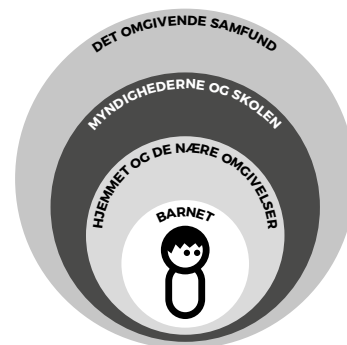
Et barn færdes i mange forskellige miljøer, som alle bør have en beskyttende og udviklende funktion for barnet. Det er miljøer, som barnet færdes i til dagligt, såsom familien, daginstitutionen, skolen og fritidsinstitutionerne, som er præget af personlige relationer med direkte indflydelse på barnets trivsel og udvikling. Barnet påvirkes også indirekte af myndigheder og skolens ledelse. Dernæst er barnet en del af det omgivende samfund, en lovgivning og kultur, som eksisterer rundt om barnet. De typer af miljøer, som sammen sikrer barnets beskyttelse, er illustreret i figuren til højre.⁴

Hjemmet og de nære omgivelser har den største indflydelse på barnets beskyttelse, trivsel og udvikling. Det er her, barnet vanligvis får den nødvendige omsorg, kærlighed og stimulering, så barnet udvikles igennem hele barndommen. Det sker gennem barnets relationer til forældre, søskende, lærere, pædagoger og venner. Når et barn svigtes af sine nærmeste voksne, har skole og dagtilbud samt de sociale myndigheder ansvar for at træde til. Dette er afgørende for, at gentagne svigt forhindres, og at barnet bliver beskyttet mest muligt i forhold til de konsekvenser, svigtet fra de nærmeste kan have for barnet på både kort og lang sigt.

Det omgivende samfund indeholder formelle og uformelle samfundsinstitutioner, der er ansvarlige for at skabe gode rammevilkår for børn. Sådanne institutioner udgøres både af lovgivning, politiske beslutninger og økonomiske prioriteringer, men også af kulturen i forhold til at tage ansvar for børn, som præger borgerne i det samfundet, hvor barnet vokser op.

Forholdene i - og samspillet mellem - arenaerne er afgørende for at beskytte børn og sikre deres ret til et godt børneliv. Som eksempler kan nævnes, at skolen og familien kan samarbejde om at stoppe mobning og sikre trivsel i skoleklassen. Myndighederne og skolen bør have et tæt samarbejde om at give den bedst mulige skolegang til udsatte børn. Et samarbejde mellem familien og myndighederne kan forbedre betingelserne for, at et udsat barn trives og udvikler sig.

Hvis et barn beskyttes i både dets nære omgivelser, af skolen og de sociale myndigheder samt af det omgivende samfund, vil det have de bedste forudsætninger for en tryk barndom og et velfungerende børneliv. Omvendt – et barn, der først svigtes af de nærmeste og dernæst svigtes af myndigheder, skole og det omgivende samfund, er særligt udsat. Det er tilfældet, fordi varigheden af svigtet forlænges, og barnets rettigheder krænkes.

Udvælgelseskriterier

Børns Vilkår og TrygFonden vil med denne rapport belyse omfanget af en række alvorlige svigt, som krænker barnets ret til en tryk barndom, og som kunne være forhindret, hvis de voksne omkring barnet havde handlet anderledes. For at kunne anskueliggøre, hvordan det står til med svigt af børn i Danmark, er det en forudsætning, at svigtet er målbart og dokumenteret.

Dermed har de 11 svigt, som behandles i denne rapport, følgende fællestræk:

- Barnets ret til beskyttelse, trivsel og udvikling krænkes
- Voksne svigter deres ansvar
- Svigtet er målbart

I det følgende uddybes ovenstående tre forudsætninger.

Barnets ret til beskyttelse, trivsel og udvikling krænkes

Med udgangspunkt i FN's Børnekonvention præsenterer rapporten alvorlige svigt, som truer børns ret til beskyttelse, trivsel og udvikling. Det er rettigheder, der er indarbejdet i den danske lovgivning, og som er universelle. Krænkes disse rettigheder er der risiko for, at barnet er udsat for omsorgssvigt. I denne rapport omfatter omsorgssvigtede børn for det første den gruppe af børn, hvis fysiske, psykiske eller sociale udvikling enten begrænses, trues eller svigtes af de nærmeste voksne. For det andet sker dette på en sådan måde, at deres psykiske helbred eller udvikling er i fare.³ Er et barn omsorgssvigtet, skal myndighederne gribe ind. Sker det ikke – eller håndteres situationen ikke i overensstemmelse med barnets rettigheder – sker der et dobbelt-svigt: Først krænkes barnets ret til beskyttelse af de nærmeste voksne dernæst af de myndigheder, der er barnets sikkerhedsnet.

Fokus er primært på det oplevede børneliv her og nu. Det betyder, at der er potentielle svigt i form af risikofaktorer og udsathed, som ikke behandles i denne rapport. Eksempelvis kan nævnes børns generelle sundhedstilstand, forældres socioøkonomiske baggrund, arbejdsmarkedstilknytning og civilstatus; faktorer som kan have indflydelse på, hvordan barnet klarer sig i voksenlivet.

Voksne svigter deres ansvar

Det andet kriterium for udvælgelsen af de svigt, som rapporten belyser, er, at en eller flere voksne er ansvarlige for det begåede svigt. Det kan være nære voksne, der udsætter barnet for krænkelser som vold og seksuelle overgreb. Det kan være professionelle voksne, myndigheder og det omgivende samfund, der undlader at gribe ind eller på anden måde svigter deres ansvar for at sikre børns ret til trivsel, beskyttelse og udvikling.

Eksempler på voksne, der svigter, er forældre, der begår vold mod et barn. Et andet eksempel er læreren, som ikke griber ind over for mobning i skoleklassen eller myndigheder, som ikke inddrager børn i behandlingen af deres egen sag. Et svigt kan også udøves af de politisk ansvarlige, der undlader at gribe ind over for en sagsbehandling i børnesager, der ikke lever op til lovgivningen.

Børns liv kan blive præget negativt i mange situationer, uden de nødvendigvis er udsat for svigt. Det kan være tilfældet, hvis forældrene er ramt af psykisk eller somatisk sygdom, hvis en mor eller far dør, eller hvis børnene har en psykisk lidelse. Disse former for kritiske situationer vil rapporten ikke have fokus på trods deres konsekvenser for barnet.

Svigtet er målbart

Rapportens formål er at gøre status over den nuværende situation for børn i Danmark. Rapporten vil derfor udelukkende belyse svigt, som er målbare, og som kan dokumenteres.

De færreste svigt kan belyses på baggrund af data fra en enkelt kilde. Derfor anvendes forskellige datakilder, opgørelser og forskning, som hver især kan belyse aspekter af det pågældende svigt.

Desværre gælder det for flere af de svigt, rapporten beskriver, at der ikke findes troværdige og opdaterede data, som fuldt ud kan belyse omfanget. Alligevel er visse af disse svigt medtaget i rapporten, da det er en pointe i sig selv, at der samfundsmæssigt set er 'blinde vinkler' i forhold til at følge udviklingen inden for disse områder. Fraværet af viden indebærer en risiko for, at der ikke gribes ind.

Rapportens opbygning

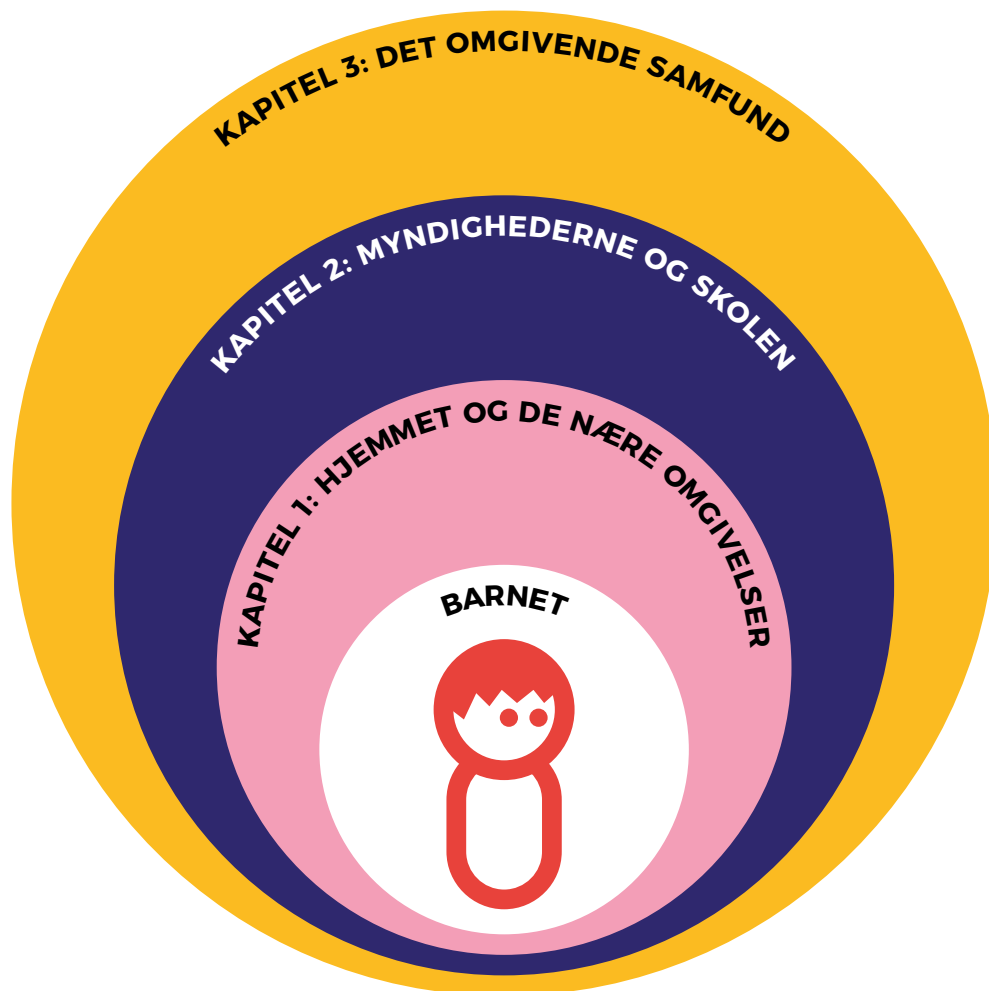
Med afsæt i de valg og fravalg, som afgrænsningskriterierne medfører, belyser rapporten 11 typer af svigt af børn i Danmark. Præsentationen af omfanget af disse 11 svigt giver et billede af de problemer, der er i forhold til børns beskyttelse, trivsel og udvikling, når voksne svigter deres ansvar. Rapportens opbygning illustreres på næste side.⁴

Alle kapitler og svigt indledes med børnecitater, som er hentet fra BørneTelefonen samt øvrige projekter i Børns Vilkår, medmindre andet er angivet.

Noter

1. Kvello, Ø. (2013): *Børn i risiko*. Samfundslitteratur
2. Kvello, Ø. (2013): *Børn i risiko*. Christoffersen, M. (2003): *Risikofaktorer i barndommen og social arv*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Ploug, N. (2007): *Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Christoffersen, M. (1999): *Risikofaktorer i barndommen*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
3. Boserup, B. og Merrild, L. (2012): *Omsorgssvigt - Et redskabshæfte til professionelle*. Børns Vilkår.
4. Figuren tager udgangspunkt i Bronfenbrenners biøkologiske model om de systemer, der præger et barn. (Bronfenbrenner, U. (1979): *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.*)

Oversigt over rapporten

KAPITEL 1: HJEMMET OG DE NÆRE OMGIVELSER

Svigt 1: Vold
 Svigt 2: Seksuel krænkelse
 Svigt 3: Børn i misbrugsfamilier
 Svigt 4: Børn i konfliktfyldte skilsmisser
 Svigt 5: Mobning
 Svigt 6: Hjemløse børn
 Svigt 7: Drab på børn

KAPITEL 2: MYNDIGHEDERNE OG SKOLEN

Svigt 8: Fejl i sagsbehandlingen af børnesager
 Svigt 9: Udsatte børns skolegang
 Svigt 10: Sagsbehandlingstid for uledsagede flygtningebørn

KAPITEL 3: DET OMGIVENDE SAMFUND

Svigt 11: Griber vi ind?

Kapitel 1

Hjemmet og de nære omgivelser

“Første gang hun slog, gav hun mig hul i hovedet, og da jeg skulle sove, var min pude dækket med blod, så vi tog på hospitalet. De spurgte mig, hvad der var sket, og jeg var nødt til at lyve og sige, at jeg faldt, for ellers ville hun slå mig igen”

Pige, 14 år

“Jeg elsker jo min far meget højt, og derfor bliver jeg endnu mere ked af det, når han slår mig. Min far var faktisk engang en rigtig god far. Jeg ønsker mig min gode gamle far tilbage”

Dreng, 11 år

“Jeg kan huske første gang, det skete, var jeg seks år gammel, og jeg var hjemme ved min far. Jeg var i bad. Min far kom ind i badet til mig, som han tit gjorde, så det var jo normalt. Han kiggede ned på mig, da jeg sad ned, og bad mig om at røre ved sin penis. Han fortalte mig, at det var en særlig ting at gøre, når man var seks år gammel. Jeg vidste jo ikke bedre, og rørte den, han fik mig også til at sutte ham.

Det sker stadig ret tit”

Pige på 16 år

“Jeg var i bad efter idræt, altså på min skole har vi bokse, man kan bade i og havde lagt mit tøj ude på en bænk. Så fandt jeg ud af, at de havde optaget mig, imens jeg var i bad og sendt det ud... Og havde taget mit tøj, så jeg blev nødt til at gå i glemmekassen, og det var virkelig noget, der ramte mig hårdt :(”

Pige, 12 år

1

VOLD

“Min far slår mig hver dag. Han kvæler mig og råber ad mig. Han siger, at han ikke vil have mig som barn, og at ingen vil være venner med mig. Jeg overvejer at dræbe mig selv pga. min far.”

Dreng, 12 år

VIDENSGRUNDLAG

Omfanget af vold mod børn er præget af et stort mørketal. Data fra Danmarks Statistik over omfanget af anmeldelser og antallet af sager i børnehusene belyser kun i nogen grad omfanget af voldsramte børn. Disse data opdateres årligt, hvilket gør det muligt at følge en udvikling. Forskning om vold mod børn og unge fra fx Børnerådet og SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd afdækker i nogen udstrækning mørketallet, men da der ikke med sikkerhed udgives jævnlige, sammenlignelige rapporter, kan det være vanskeligt at følge udviklingen i disse tal over tid. Der mangler desuden systematisk forskningsbaseret viden om omfanget af vold mod de yngste børn.

Derfor er vold et svigt

Det er knap 20 år siden, det blev forbudt at slå børn i Danmark. Alligevel er vold mod børn fortsat udbredt. I 2016 havde BørneTelefonen 1.525 samtaler om vold.

Vold kan medføre angst, ensomhed og skyldfølelse hos børnene, og volden kan hæmme dem i forhold til deres sociale liv og faglige udvikling⁵. Samtaler på BørneTelefonen viser, at børn ofte forsøger at dække over vold i hjemmet ved at bortforklare de blå mærker over for kammerater eller lærere. De undlader at gå til idræt og tage bad i skolen, og nogle bliver holdt hjemme af forældrene, indtil blodudtrækninger, sår og blå mærker er væk.

SÅDAN STÅR DET TIL

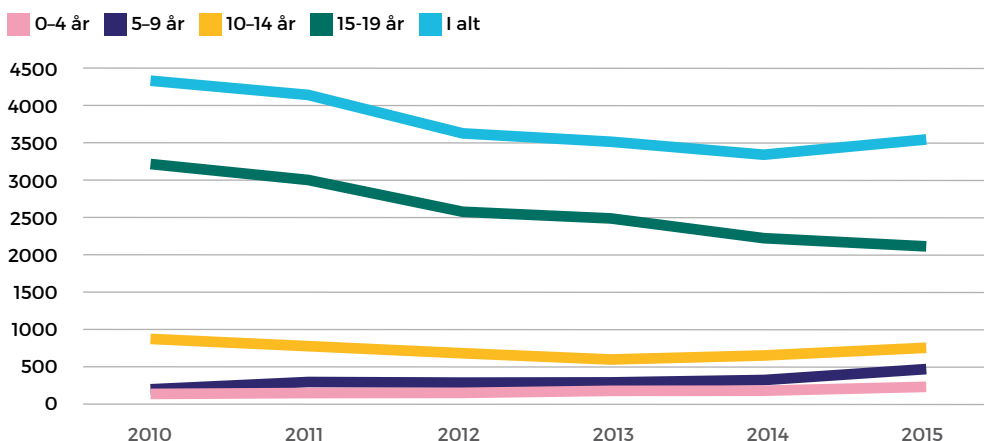
Hvert fjerde barn er udsat for vold, og der er en markant stigning i anmeldelser af vold mod de mindste børn

- Vold mod børn i hjemmet er udbredt. Den seneste undersøgelse af omfanget af vold mod børn, som Børnerådet står bag, viser, at mere end hvert fjerde barn har været udsat for vold i hjemmet. Hvert 11. barn har været udsat for grov fysisk vold som slag og spark.
- 3.522 gange blev der i 2015 anmeldt en voldsforbrydelse mod et barn. Tal fra både SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd blandt børn i 8. klasse, anmeldelsesregistre og krisecentre tyder på, at der siden 2010 samlet set er sket et lille fald i antallet af børn og unge, der udsættes for vold. Dette fald kan dog ikke genfindes i undersøgelsen fra Børnerådet blandt børn i 7. klasse. Samtidig er antallet af anmeldelser af vold begået mod børn under ni år steget markant fra 252 anmeldelser i 2010 til 708 anmeldelser i 2015.

DET MENER VI

- Der er brug for et større fokus på at stoppe mishandling af børn. Børn skal kende deres rettigheder⁶, og der skal være en bedre indsats for at stoppe og forebygge volden hos forældrene. Sidst men ikke mindst er det afgørende, at fagfolk og andre, der er tæt på barnet, er rustet til at se tegn på mistrivsel og underretter kommunen.

Figur 1: Antal anmeldte voldsforbrydelser mod børn 2010-2015

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel STRAF5.

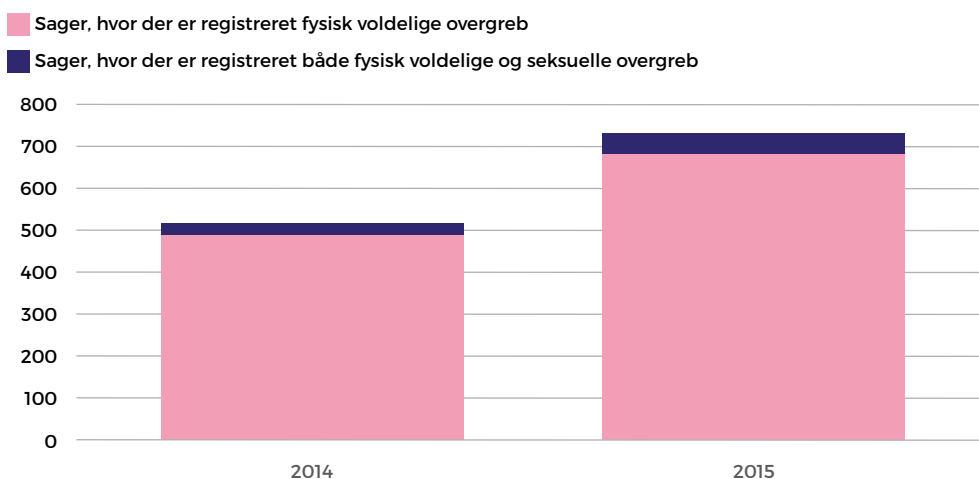
FAKTA

Mere end hver fjerde udsættes for vold i hjemmet

29% af børn i 7. klasse har været udsat for en eller anden form for vold i hjemmet gennem det seneste år. Det viser en ny rapport foretaget af Børnerådet.⁷ 9% har været udsat for grov vold såsom at blive slået med flad hånd, knytnæve, genstande eller er blevet sparket. 10% har kendskab til, at deres søskende er blevet udsat for vold eller trusler om vold.

En lignende undersøgelse⁷ foretaget af SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viser, at 17% i en undersøgelse blandt unge i 8. klasse har været udsat for vold i hjemmet i løbet af det seneste år. For 7% er volden ikke et enkeltstående tilfælde. Disse unge har oplevet voldsomme handlinger mere end én gang fra mindst én forælder, eller én voldsom handling fra begge forældre inden for det seneste år. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd foretog en sammenlignelig undersøgelse i 2010, som viste, at 20% af eleverne i 8. klasse havde været udsat for vold.

Kilder: Børnerådet (2016): *Børneindblik nr. 8/16* samt Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Figur 2: Antal afsluttede sager i børnehusene¹⁰ om vold 2014-2015

Kilde: Socialstyrelsen, 2015: *Årsstatistik om børnehusene 2015* og Deloitte, 2015: *Erfaringsopsamling af børnehusene*. Socialstyrelsen.

3.522 gange blev en voldsforbrydelse mod et barn anmeldt i 2015

Antallet af anmeldte voldsforbrydelser mod børn i alderen 0-19 år er samlet set faldet i perioden 2010-2015 - dog med en stigning fra 3.292 anmeldelser i 2014 til 3.522 anmeldelser i 2015.⁸ Fra 2010-2015 er der sket en markant stigning i anmeldelser, hvor børn under ni år har været ofre for vold - fra 252 anmeldelser i 2010 til 708 anmeldelser i 2015. Ligeledes har der været en stigning i perioden 2013-2015 i anmeldte voldsforbrydelser mod børn i alderen 10-14 år fra 582 anmeldelser i 2013 til 728 i 2015.⁹

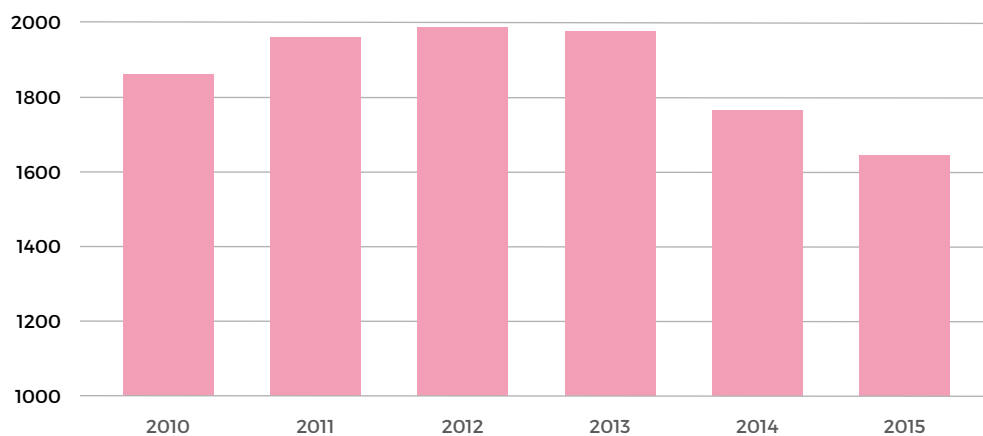
Stigning i antallet af sager i børnehusene

Figur 2 viser udviklingen i antallet af afsluttede sager i 2014 og 2015 om hhv. fysisk voldelige overgreb og sager, som omhandler både fysisk voldelige og seksuelle overgreb. Der er sket en stigning i antallet af begge typer af overgrebssager i perioden. I 2014 var der i alt 516 afsluttede sager, der indbefatter voldelige overgreb, og i 2015 var antallet 734. Det samlede antal konsultative sager¹⁰ om voldelige og/eller seksuelle overgreb er ligeledes steget i perioden fra 1.059 i 2014 til 1.414 i 2015.¹¹

1.643 gange tog et barn ophold på et krisecenter i 2015

Som det fremgår af figur 3, er der sket et fald i antallet af ophold, som involverede børn fra 2013-2015. I perioden 2011-2013 har antallet været nogenlunde stabilt. I 2013 var der 1.976 ophold, som involverede børn, hvor der i 2014 var 1.768 og i 2015 1.643. Det tyder på, at et faldende antal børn har behov for at tage ophold på krisecenter.⁹ Faldet i antal kan ikke forklares med faldende kapacitet eller faldende belægning, som har været stabil omkring 88-89% i perioden 2013-2015.¹²

Figur 3: Antal børn på krisecenter 2010-2015

Kilde: LOKK & Socialstyrelsen, 2016: Årsstatistik 2015. Kvinder og børn på krisecenter.

FAKTA

Psykisk vold er et stort problem skjult for omverdenen

Den seneste rapport fra Børnerådet⁷ om omfanget af vold blandt børn i 7. klasse viser at 17% har været udsat for psykisk vold fra deres forældre én eller flere gange i løbet af det seneste år - herunder vold mellem forældre eller over for søskende. Den seneste rapport fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd om vold viser, at 8% af børn i 8. klasse har været udsat for gentagen psykisk vold fra deres forældre. I denne rapport er det ikke medtaget, hvis børnene har oplevet vold mellem forældre eller mod søskende.

Psykisk vold er lige så skadelig som fysisk vold¹³ og et område, Børns Vilkår har stort fokus på i rådgivningen på BørneTelefonen.

Kilder: Børnerådet (2016): *Børneindblik nr. 8/16* samt Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Noter

- Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Halvdelen af unge i 14-15-årsalderen har et lavt kendskab til børns rettigheder. Det viser en undersøgelse blandt 1.496 elever fra 8. klasse. Kilde: Børnerådet (2016): *Børneindblik 1/16*
- Undersøgelsen fra Børnerådet er foretaget blandt 4.039 elever i 7. klasse i september 2016. Undersøgelsen fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd omfatter 1.927 børn i 8. klasse fordelt på 92 skoler, herunder både folkeskoler, efterskoler, privatskoler, specialskoler og skoler med døgnbehandling. Børnerådets

- undersøgelse er bredere i sin definition af vold end undersøgelsen fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Anmeldelser for vold dækker kategorierne *simpel vold*, *alvorligere vold*, *særlig alvorlig vold*, *forbrydelse mod den personlige frihed* samt *trusler*. Antallet af anmeldelser for vold er ikke et direkte udtryk for antallet af voldsforbrydelser, da tallet kan afspejle ændringer i befolkningens anmeldelsestilbøjeligheder eller politiets indsats. Der kan forekomme tilfælde, hvor der er foretaget flere anmeldelser for det samme barn.
- Det skal bemærkes, at befolknningens samlede antal børn under 18 år er faldet med ca. 3,8% i perioden

- 2010-2015, hvilket kan være med til at forklare en del af den faldende tendens.
- I 2013 blev der etableret fem børnehuse i Danmark - et i hver region. I den forbindelse blev det lovpligtigt for kommunerne at benytte børnehuse i sager med mistanke eller viden om overgreb mod børn i alderen 0-17 år, hvor der udover kommunen er mindst én anden sektor involveret - eksempelvis politi eller sygehusvæsen.
- Stigningen i antallet af sager i børnehuse skyldes sandsynligvis, at børnehuse er et nyt initiativ fra 2013, og at stadigt flere kommuner bliver opmærksomme på, at det er lovpligtigt at anvende børnehuse i sager om overgreb

- af særlig karakter, jf. udtalelser fra Socialstyrelsen, som understøtter børnehuses drift - bl.a. her Nilsson, K. (7. juli 2016): *Fleere børn udsat for vold og overgreb får hjælp*. www.Politiken.dk.
- Tallene i figuren dækker over det antal gange, et barn er fraflyttet et krisecenter. Det samme barn kan godt have taget ophold på et krisecenter flere gange inden for samme år og vil dermed optræde i statistikken flere gange.
- Øverlien, C. (2007): *Barn som oplever pappas våld mot mamma - vad säger forskningen?* I Nordisk Socialt Arbeid. (27)4: 238-250. Og Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

BØRNS VILKÅR

om VOLD

1.525

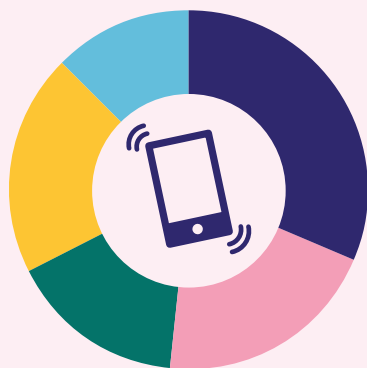
Så mange samtaler var der om
vold på BørneTelefonen.

32

Så mange gange underrettede
Børns Vilkår en kommune om
vold mod et barn. Vold var den
hyppigste årsag til underretning.

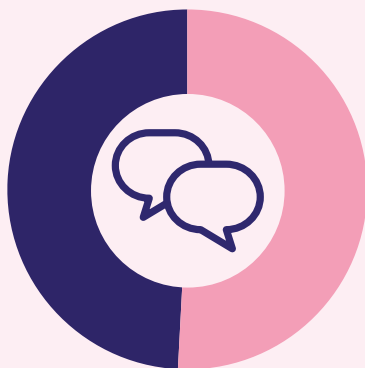
De yngste børn ringer
hyppigst om vold

6-9 år (7,3%) 10-12 år (4,7%) 13-15 år (3,7%)
16-17 år (4,6%) 18 år og derover (2,9%)

Så meget udgør samtaler om vold
inden for den givne aldersgruppe.

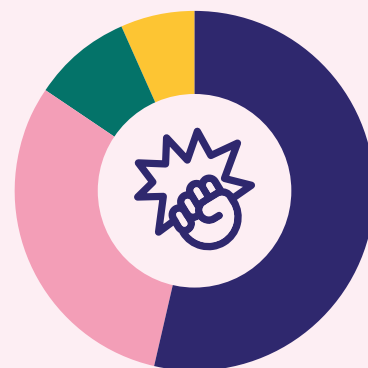
Samtaler om vold fylder
næsten lige meget for
piger og drenge

Piger (5%) Drenge (4%)

Så meget udgør disse samtaler for
hvh. piger og drenge.

Far og mor begår
hyppigst vold

Far (50,6%) Mor (29,1%)
Kæreste/ekskæreste (8,4%) Søskende (6,1%)

Top fire over dem, der begår volden.

Eksempler på hvad børnene fortalte, de blev udsat for:

Bliver slået og ser resten af sin familie blive slået Får kastet varm kaffe efter sig Får kastet ting i hovedet

Bliver revet i håret Får lussinger Får slået noget af sin fortand ud Får slået hovedet ind i væggen

Bliver slået i hovedet, så læberne hæver Bliver slået, så armen sidder mærkeligt ved albuen Bliver sparket

Bliver slået med knytnæver Får mavepustere Får taget kvælertag med hænder Får forstuvet fingeren

Får klemt benene i dør Bliver (næsten) kvalt med en cykelkæde Bliver tvunget til at spise stærk chili

Bliver brændt med en lighter på brysterne, ryggen og i skridtet Bliver slået og puttet i et koldt bad

2

SEKSUELLE KRÆNKELSER

“Jeg føler mig uren og beskidt... Min far har seksuelt misbrugt mig i tre år. Jeg prøver at slippe og leger besvimet, men det hjælper ikke.”

Pige, 17 år

VIDENSRUNDLAG

Området for seksuelle krænkelse er præget af et stort mørketal. Data fra Danmarks Statistik over omfanget af anmeldelser og antallet af sager i børnehusene opdateres årligt, men belyser kun i nogen grad omfanget af seksuelle krænkelse mod børn. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds rapport afdækker i stor udstrækning mørketallet for nogle aldersgrupper, men da der ikke med sikkerhed udgives jævnlige, sammenlignelige rapporter, er det vanskeligt at følge udviklingen over tid. Der mangler desuden forskningsbaseret viden om omfanget af seksuelle krænkelse mod de yngste børn.

Derfor er seksuelle krænkelse et svigt

På BørneTelefonen hos Børns Vilkår var der i 2016 1.761 samtaler med børn, som omhandlede seksuelle krænkelse. Samtalerne præges af tabu og skam og af, at børnene frygter for konsekvenserne af at afsløre krænkelse. For mange børn er kontakten med BørneTelefonen første gang, de sætter ord på overgrebene. Seksuelle krænkelse medfører store vanskeligheder for børn – på kort og på lang sigt. Angst, depression og problemer med at indgå i nære sociale relationer er nogle af de følger, seksuelle krænkelse i barndommen kan have. Ofre for seksuelle krænkelse i barndommen har også øget tilbøjelighed til selvskadende adfærd samt alkohol- og stofmisbrug i voksenlivet.¹⁴

SÅDAN STÅR DET TIL

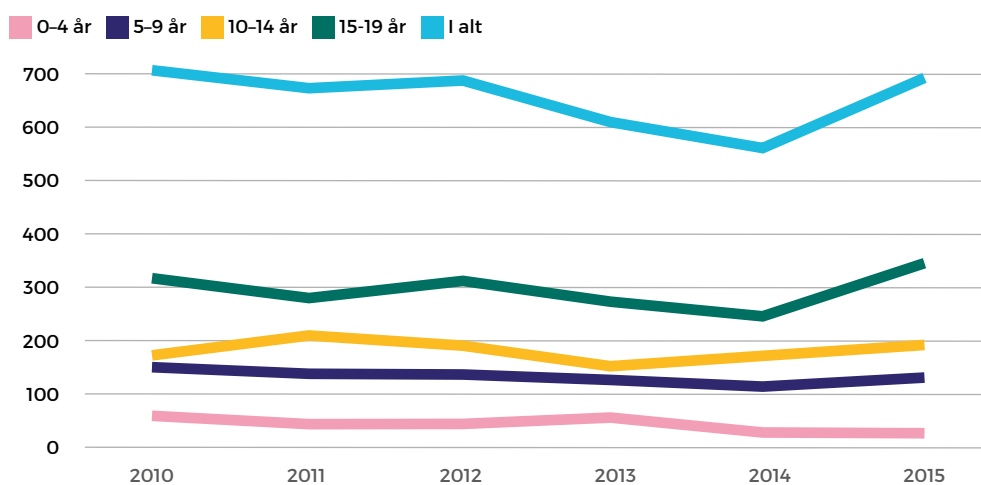
Antallet af børn, som udsættes for seksuelle krænkelse, er vedvarende højt

- Mere end hver ottende pige og hver 15. dreng har været udsat for en seksuel krænkelse i form af enten blottelse, berøring eller samleje ifølge den seneste undersøgelse fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Området for seksuelle krænkelse mod børn og unge er præget af et stort mørketal. Tal fra politiets anmeldelsesregister tyder på, at antallet af seksuelle krænkelse har været stabilt i perioden 2010–2015. I 2015 var der 691 anmeldte seksualforbrydelser begået mod børn, 819 anmeldte blufærdighedskrænkelser og 403 sager om seksuelle overgreb blev behandlet i børnehusene.

DET MENER VI

- Det er afgørende for barnet, at voksne griber ind over for seksuelle overgreb. Børn skal kunne få hjælp af de nærmeste, og pædagoger og lærere skal kende tegn på seksuelt overgreb og vide, hvordan de griber ind, når der er en mistanke. En velunderbygget underretning kan være afgørende for, at barnet får den rette hjælp.

Figur 4: Antal anmeldte seksualforbrydelser mod børn 2010-2015

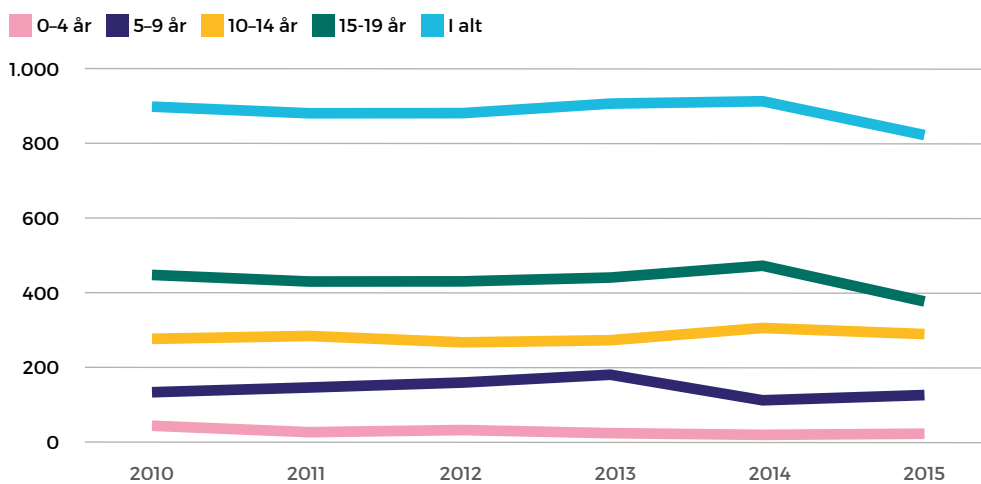

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel STRAF5.

691 anmeldte seksualforbrydelser mod børn i 2015

Antallet af anmeldte seksualforbrydelser mod børn i alderen 0-19 år har været faldende i perioden 2012-2014, men er i 2015 steget til 691 anmeldelser - omtrent samme niveau som i 2010-2012. Det er særligt for gruppen af børn og unge i alderen 10-19 år, at der er sket en stigning. Antallet af anmeldte seksualforbrydelser mod børn i alderen 0-4 år er derimod halveret i perioden og er faldet fra 57 i 2010 til 28 i 2015.¹⁵

Figur 5: Antal anmeldte blufærdighedskrænkelser mod børn 2010-2015

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel STRAF5.

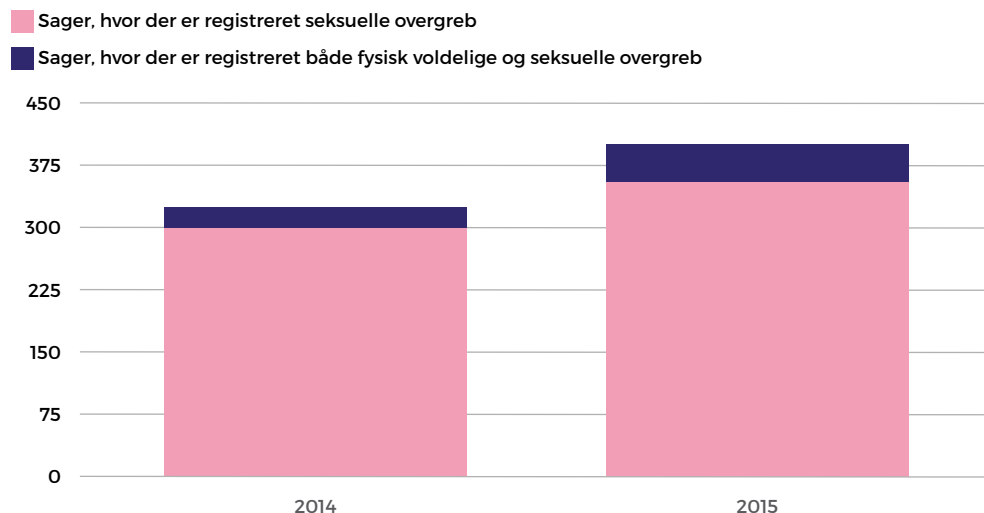
819 anmeldte blufærdighedskrænkelser i 2015

Antallet af anmeldte blufærdighedskrænkelser har været nogenlunde stabilt i perioden 2010-2014, men fra 2014-2015 er der sket et fald til det laveste niveau i perioden på 819 anmeldelser.¹⁶ Særligt er anmeldelser vedr. blufærdighedskrænkelser af børn i alderen 0-4 år samt 10-14 år faldet fra hhv. 39 til 19 og 446 til 377.¹⁷

403 sager i børnehuse om seksuelle overgreb

Figur 6 viser udviklingen i antallet af afsluttede sager i 2014 og 2015 om hhv. seksuelle overgreb og sager, som omhandler både fysisk voldelige og seksuelle overgreb. Der er sket en stigning i antallet af begge typer af overgrebsager i perioden.¹⁸ I 2014 var der i alt 325 afsluttede sager, der indbefatter seksuelle overgreb, og i 2015 var antallet 403. Det samlede antal konsultative sager¹⁹ om voldelige og/eller seksuelle overgreb er ligeledes steget i perioden fra 1.059 i 2014 til 1.414 i 2015.

Figur 6: Afsluttede sager i børnehuse om seksuelle overgreb 2014-2015¹⁰

Kilde: Socialstyrelsen, 2015: *Årsstatistik om børnehuse 2015* og Deloitte, 2015: *Erfaringsopsamling af børnehuse*. Foretaget for Socialstyrelsen.

FAKTA

Mere end hver ottende pige og hver 15. dreng har oplevet seksuelle krænkelse

16% unge piger har oplevet uønskede seksuelle hændelser med blottelser og/eller beføling, og 7% har oplevet forsøg på/gennemført samleje. 8% unge drenge har oplevet uønskede seksuelle hændelser med blottelse, 7% med beføling og 5% har oplevet forsøg på/gennemført samleje. Det viser en rapport fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd om vold og overgreb⁷. Rapporten viser også, at i tre ud af fire tilfælde er krænkelsen begået af en jævnaldrende, som typisk er en, den unge kender i forvejen. Hændelserne finder ofte sted i den unges eget hjem eller i andre kendte omgivelser såsom hos venner eller på skolen. Hver fjerde krænkelse begås af en voksen eller et familiemedlem.

Kilde: Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Noter

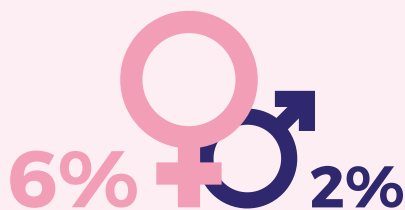
- Karstoft, K. m.fl. (2012): *Senfølger og behandling af seksuelt misbrug i barndommen*. Videnscenter for Psykotraumatologi. Syddansk Universitet.
- Seksualforbrydelser dækker over alle kategorier i Danmarks Statistiks opgørelse indenfor seksualforbrydelser, som ikke er blufærdighedskrænkelser.
- Blufærdighedskrænkelser dækker bl.a. over beføling, blotteri og beluring.
- Antallet af anmeldte seksualforbrydelser og blufærdighedskrænkelser

er ikke et direkte udtryk for, hvorvidt der rent faktisk sker flere eller færre seksualforbrydelser mod børn og unge i alderen 0-19 år, da tallet kan afspejle ændringer i befolkningens anmeldelsestilbøjeligheder eller politiets indsats. Der kan forekomme tilfælde, hvor der er foretaget flere anmeldelser for det samme barn. Anmeldelserne dækker både over børn og unge, som bliver udsat for krænkelse af deres nærmeste omsorgspersoner, og børn og unge, som bliver udsat for krænkelse af jævnaldrende.

- Stigningen i antallet af sager i børnehuse skal ses i lyset af, at børnehuse er et nyt initiativ fra 2013, som kommunerne fortsat er i gang med at tage til sig.
- Konsultative sager er henvendelser til børnehuse, hvor børnehuset yder rådgivning og vejledning til en kommunal myndighedsrådgiver i en sag om overgreb mod et barn eller ved mistanke herom. En konsultativ sag kan bestå af en eller flere konsultative samtaler, der finder sted inden for 14 dage.

BØRNS VILKÅR

om SEKSUELLE KRÆNKELSER

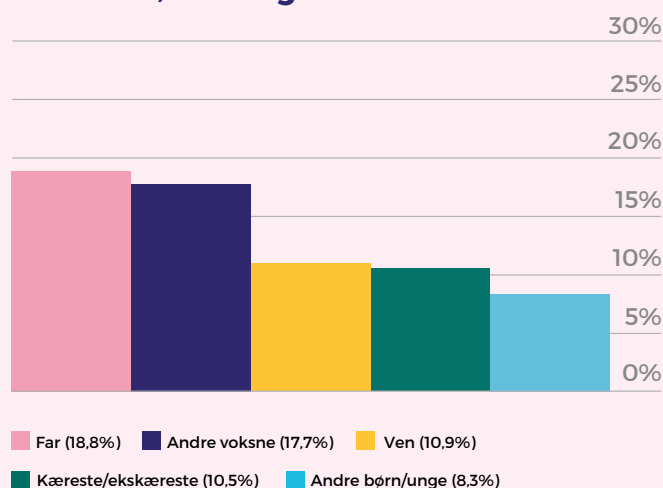
Samtaler om seksuelle krænkelser fylder mest hos pigerne

1.761 169↑

Så mange samtaler var der om seksuelle krænkelser på BørneTelefonen.

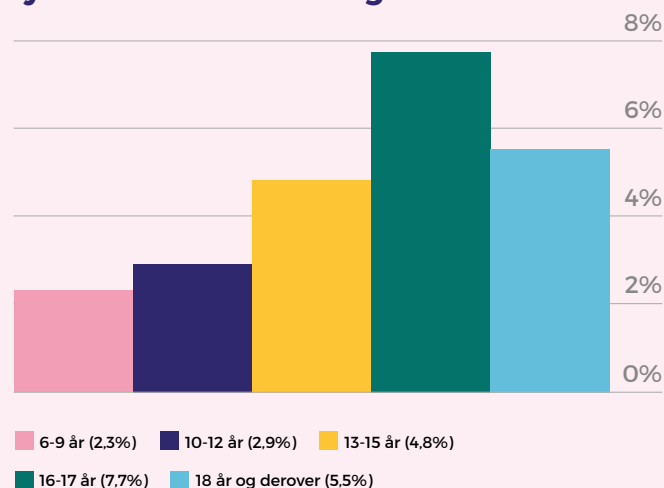
Så mange samtaler handlede om online krænkelser. Det er en stigning på **49%** i forhold til 2015.

I samtaler på BørneTelefonen er det oftest far, der begår krænkelser

Top fem over hvem der hyppigst begår krænkelser. Der kan gives flere svarmuligheder, hvorfor andel ikke summerer til 100.

Samtaler om seksuelle krænkelser fylder mest hos teenagerne

Så meget udgør samtaler om seksuelle krænkelser inden for den givne aldersgruppe.

Det siger børnene

"Da jeg var 5 år, begyndte min far at røre ved mig. Jeg bad ham om at stoppe, men han blev ved med at røre ved mig. Jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre, jeg kan ikke holde til mit liv mere."

15-årig pige

"Min fars kæreste tvinger mig til at gøre mærkelige ting. Hun kommer ind på mit værelse, når far er på arbejde, og rør mig alle mulige steder. Også på tissemanden."

9-årig dreng

"Min far og hans venner misbruger mig og min søster på 7 år. Min mor ved det godt. Jeg har ikke haft menstruation i tre måneder."

12-årig pige

3

BØRN I MISBRUGSFAMILIER

“Der var én, der råbte i bussen, at min far var alkoholiker. Det gjorde – fuck, det gjorde virkelig ondt. Jeg krummede mig mere og mere sammen og prøvede at skjule, at jeg græd. Bagefter var jeg ved at gøre det. Altså tage en snor rundt om halsen og så bare hive til.”

Pige, 16 år

VIDENSRUNDLAG

BØRN I FAMILIER MED ALKOHOLPROBLEMER

En undersøgelse fra 2016 fra Statens Institut for Folkesundhed afdækker antallet af voksne, der som børn er vokset op i familier, hvor der blev drukket for meget. Der findes ikke viden om, hvor mange børn, der pt. lever i familier med alkoholproblemer, og den manglende dokumentation af området gør det ikke muligt at følge udviklingen systematisk.

BØRN I FAMILIER MED STOFMISBRUG

Antallet af børn, der vokser op i familier med stofmisbrug, er underbelyst. Der findes kun tilgængelige data, som viser antallet af børn, som har forældre, der er i behandling for stofmisbrug. Der er dermed ingen viden om forældre med stofmisbrug, som ikke er i behandling.

Derfor er det et svigt at vokse op i en familie med misbrug

Forældres misbrug griber ind i børns tilværelse, og børnene kan tage skade på kort og lang sigt. Et misbrug medfører ofte, at forældrene ikke formår at tage sig af huslige forpligtelser og yde omsorg for deres børn.²⁰

Forskning i betydningen af forældres alkoholisme viser, at børn oplever gentagne svigt på grund af forældrenes uforudsigelige og inkonsekvente adfærd. Forældres alkoholisme kan også føre til isolation fra kammeraterne, da børnene både føler sig loyale over for forældrene men kan skamme sig på deres vegne og derfor ikke tager kammerater med hjem. De kan også på anden vis undgå sociale sammenhænge, hvor forældre er indblandet. Undersøgelser peger på, at børnene kan blive belastet af et for stort ansvar i forhold til fx indkøb, madlavning og de yngre søskende.

Børn og unge, hvis forældre er alkoholmisbrugere eller stofmisbrugere, indlægges i højere grad som følge af psykiske lidelser end andre børn. Børn i misbrugsfamilier er også i øget risiko for at blive udsat for vold og børnemishandling, da forældre med misbrugsproblemer kan mangle evnen til at vurdere, hvornår der sker krænkelser af børn.²¹

SÅDAN STÅR DET TIL

Hver femte er vokset op i familier med alkoholproblemer – viden om børn i familier med stofmisbrug er sparsom

- Omkring hver femte er vokset op med nogen, der drak for meget, viser en undersøgelse fra Statens Institut for Folkesundhed. Der er sparsom og ikke systematisk viden om omfanget af børn i misbrugsfamilier, men tidligere undersøgelser tyder på, at omfanget af børn i misbrugsfamilier er nogenlunde stabilt.
- Viden om omfanget af børn, der vokser op i familier med stofmisbrug, er sparsom. I 2010 var der i alt 1.657 børn, hvis forældre var i behandling for stofmisbrug, mens der i 2013 var 2.167 børn, viser opgørelser fra Sundhedsstyrelsen. Der er ingen opgørelser, der viser eller estimerer antallet af børn i familier med stofmisbrug, hvor forældrene ikke er i behandling.

→

DET MENER VI

- Børn, der vokser op i hjem, hvor forældrene er misbrugere, har brug for hjælp. Omfanget af børn i misbrugsfamilier bør følges tættere end i dag, hvor der kun er spredte undersøgelser og data. Der skal opsættes mål for, hvordan antallet af børn i misbrugsfamilier kan nedbringes, og det skal sikres, at der er kapacitet til at hjælpe børnene.

FAKTA**Knap hver femte er vokset op med nogen, der drak for meget**

I en undersøgelse fra Statens Institut for Folkesundhed²² angiver 19,3% af respondenterne i alderen 18-64 år, at de som barn eller teenager har boet sammen med nogen, der drak for meget.²³ Blandt personer, der voksede op med nogen, som drak for meget, svarer knap halvdelen (45%), at de blev meget negativt påvirket af dette. 38% angiver i undersøgelsen, at de meget ofte, ofte eller engang imellem er blevet råbt ad eller på anden vis verbalt krænket pga. alkoholforbruget. Knap hver fjerde (23%) af de personer, der voksede op med nogen, som drak for meget, har meget ofte, ofte eller engang i mellem været vidne til alvorlig vold på grund af alkoholforbruget hos den i husstanden, der drak for meget.

140.000 danskere skønnes at være afhængige af alkohol

På baggrund af data fra 2005 estimerer Statens Institut for Folkesundhed, at der er ca. 585.000 danskere med et skadeligt alkoholforbrug²⁴ og ca. 140.000 alkoholafhængige.²⁵ Der er en overvægt af mænd i begge grupper, og desuden har personer uden børn oftere et skadeligt forbrug og er oftere afhængige sammenlignet med personer med børn. Instituttet vurderer, at antallet på 140.000 anses for at være det absolut minimale antal alkoholafhængige i Danmark.

33.000 danskere skønnes at have et stofmisbrug

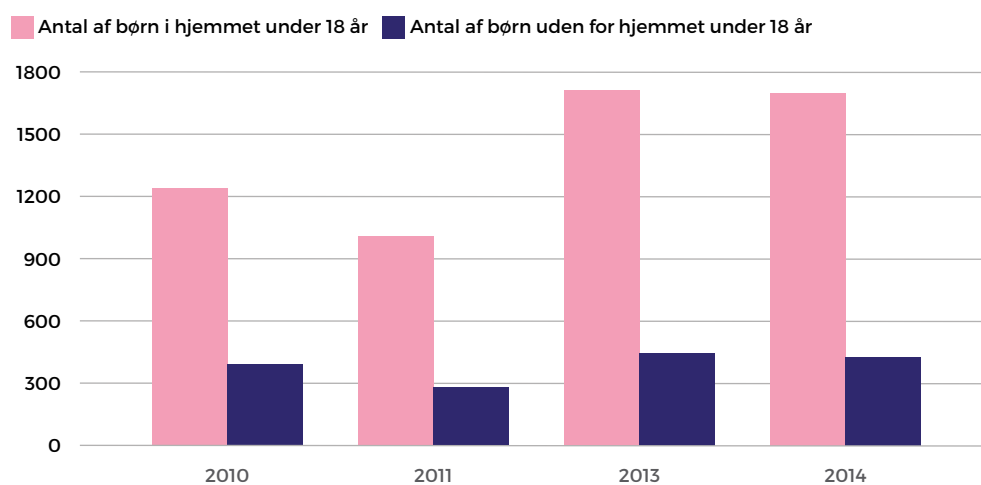
Ifølge Sundhedsstyrelsens seneste estimater fra 2010 har ca. 33.000 personer et stofmisbrug, som medfører fysiske, psykiske og/eller sociale skader. 11.000 af disse skønnes alene at have et hashmisbrug. Det er ikke opgjort hvor mange af disse personer, der har børn.

Kilder: Kristiansen, L. m.fl. (2008): *Alkohol i Danmark. Voksnes alkoholvaner og holdninger til alkoholpolitik*. Center for Alkoholforskning, Statens Institut for folkesundhed, Syddansk Universitet; Rosendahl Jensen, H. A. m.fl. (2016): *Alkohol i Danmark 2015. Vaner, skader på andre og holdninger*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, for Sundhedsstyrelsen. Hvidtfeldt, U. A. m.fl. (2008): *Alkohol i Danmark. Kvantificering og karakteristik af storforbrugere og afhængige*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet for Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse. Og Sundhedsstyrelsen (2015): *Narkotikasituationen i Danmark*.

Stigning i antallet af børn, hvis forældre er i behandling for stofmisbrug

Figur 7 viser antallet af stofmisbrugere, der er indskrevet i stofmisbrugsbehandling, og som har børn under 18 år, der enten bor hjemme eller udenfor hjemmet. I 2010 var der i alt 1.657 børn, hvis forældre var i stofmisbrugsbehandling. I 2011 drejede det sig om 1.307 børn, i 2013 var der 2.167, og i 2014 var der 2.158 børn med forældre i stofmisbrugsbehandling. Antallet fra 2013-2014 er stabilt. Der er ikke tilgængelige data fra 2012.²⁶

Figur 7: Antal børn med forældre i stofmisbrugsbehandling 2010-2014

Kilde: Sundhedsstyrelsen (2011-2015): *Narkotikasituationen i Danmark*, tabel 3.2.2, Klienter i stofmisbrugsbehandling med indskrivningsdato 2010, 2011 og 2013. Data er fra Statens Serum Instituts register over stofmisbrugere i behandling (SIB). Der er ikke udgivet tal fra 2012.

FAKTA

Børn født med alkoholskader

Mødres indtagelse af alkohol i graviditeten kan give risiko for, at barnet fødes med alkoholrelaterede skader. Der er tale om et spektrum af skader fra mindre organskader til mere omfattende skader – synlige som ikke-synlige. De færreste af skaderne kan diagnosticeres ved fødslen, men viser sig undervejs i barnets opvækst.

I perioden 1994-2010 er i alt diagnosticeret 153 børn med føtalt alkoholsyndrom (FAS), som omfatter skader på hjernen, de indre organer, misdannelser, hæmmet vækst, psykiske og adfærdsmæssige problemer og mental retardering. Sundhedsstyrelsen skønner, at der årligt fødes ca. 400 børn med forskellige variationer af alkoholskader.

Mange af børnene bliver aldrig diagnosticeret som alkoholskadede men får ofte andre diagnoser. Det kan være lav fødselsvægt, medfødt hjertefejl, læbeganespalte, dødfødsel, dårlig trivsel, hjerneskade, retarderet psykomotorisk udvikling, hyperaktivitet, adfærdsforstyrrelse, psykisk udviklingshæmning, ADHD, indlærings- og koncentrationsvanskeligheder m.m.

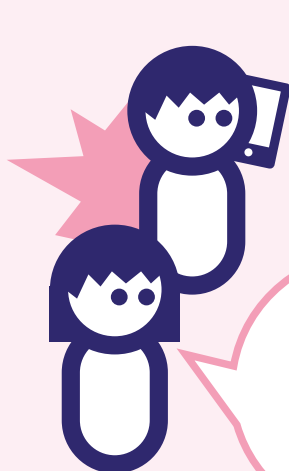
Kilde: Olofsson, M. (2010): *Omsorg for gravide og småbørnsfamilier med rusmiddelproblemer*. Sundhedsstyrelsen. Og Petersen, G. m.fl. (2015): *Forsterskadede effekter af alkoholforbrug under graviditeten*. Københavns Universitet. Og Sundhedsstyrelsen (2015): *Alkoholstatistik 2015*. Nationale data. Og Pedersen, C. H. (30. november 2014): *Ekspert: Få børn fødes med alvorligt alkoholsyndrom i Danmark*. www.politiken.dk

Noter

20. World Health Organization (2016): *Abuse (drug, alcohol, chemical, substance or psychoactive substance)*.
21. Christoffersen, M. (2003): *Risikofaktorer i barndommen og social arv*. SFI Det nationale Forskningscenter for Velfærd.
22. Undersøgelsen er foretaget blandt 1.575 repræsentativt udvalgte personer i alderen 18-64 år.
23. En undersøgelse foretaget af TUBA i 2010 viser ligeledes, at hvert femte barn vokser op i familier, hvor forældrenes alkoholindtag "stort set altid" eller "af og til" opleves som et problem. Undersøgelsen er foretaget blandt 1.014 personer mellem 13 og 34 år og var repræsentativ på køn, alder og geografi. Kilde: Mackrill, T. (2010): *Passiv druk - en befolkningsundersøgelse*. TUBA
24. Skadeligt alkoholforbrug defineres af WHO's klassifikationssystem som et forbrug, der medfører påviselig fysisk og psykisk skade og har været i mindst en måned eller gentagne gange inden for et år.
25. Alkoholafhængighed er en klinisk diagnose, der på baggrund af WHO's klassifikationssystem defineres som en sygdom. Er man alkoholafhængig, skal man inden for det sidste år have haft tre eller flere af følgende reaktioner: 1. Et tvangsmæssigt ønske om at drikke (craving), 2. At man ikke kan stoppe med at drikke, når man først er begyndt (kontrolltab), 3. Fysiske abstinenser, 4. Behov for større mængder alkohol for at opnå samme effekt (toleranceudvikling) 5. Mindsket interesse for andre aktiviteter eller et stort forbrug af tid på at skaffe alkohol 6. Fortsat drikkeri på trods af kendskab til de skadelige følger. World Health Organization (2016): *Abuse (drug, alcohol, chemical, substance or psychoactive substance)*.
26. Stigningen i antallet af børn, hvis forældre er indskrevet i stofmisbrugsbehandling, viser ikke, hvorvidt der er tale om en stigning i antallet af forældre med et stofmisbrug, eller om det er udtryk for større kapacitet i stofmisbrugsbehandlingen. Derudover indeholder data ikke information om omfanget af forældre med stofmisbrug, som ikke er i behandling eller på anden vis er i kontakt med de offentlige myndigheder.

BØRNS VILKÅR

om BØRN I MISBRUGSFAMILIER

722

Så mange samtaler var der på BørneTelefonen om misbrug.

Misbrug fører andre problemer med sig

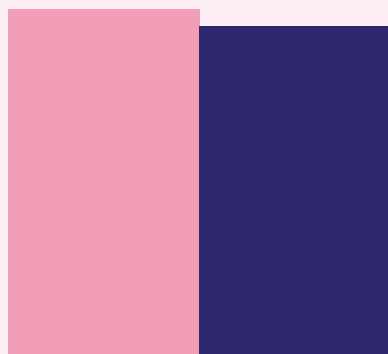
Bange/angst

Fysisk vold

Forsømmelse og vanrøgt

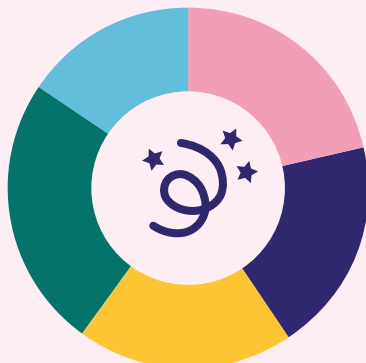
Hyppige relaterede problemstillinger, når børn ringer om misbrug.

Såvel mødre som fædre har et misbrug

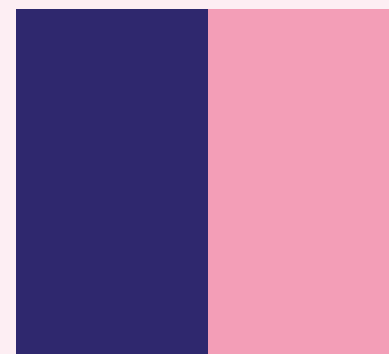
Børnene har mulighed for at angive flere med misbrug. Derfor er summen højere end 100%.

Børn i alle aldre henvender sig om forældres misbrug

Så meget udgør samtaler om forældres misbrug inden for den givne aldersgruppe.

Samtaler om misbrug fylder lige meget for piger og drenge

Så meget udgør samtaler om forældres misbrug for hhv. piger og drenge.

Det siger børnene

“Min far drikker, og jeg ved ikke, hvordan jeg skal sige det til ham? Jeg er bange for at gøre ham sur, så han tæsker mig!! Jeg så ham engang tæske sin kæreste.”

12-årig pige

“Min mor og papfar drikker. Men en ting, jeg ikke har sagt til dig eller min søster, er, at min mor engang prøvede at begå selvmord for øjnene af mig.”

13-årig pige

“De siger, at man nogle gange kan komme til at savne sine forældre, men sådan har jeg det slet ikke.”

14-årig pige

BØRN I KONFLIKTFYLDTE SKILSMISSE

“Jeg kunne simpelthen mærke spændingerne, hvis de var i samme rum til fx en klassekomsammen. De sad der i hvert deres hjørne. Og man kunne simpelthen ikke tillade sig at gå frem og tilbage hele tiden. Når jeg tænker tilbage, er alting gråt. Fordi alt kørte rundt i hovedet. Jeg havde rigtig svært ved at sove. Den kørte bare på højtryk hele tiden.”

Pige, 15 år

Derfor er det et svigt at leve i en konfliktfyldt skilsmisse

Børns Vilkår møder ofte børn, hvis trivsel og udvikling er truet på grund af forældrenes skilsmissekonflikt og myndighedernes håndtering af den. Der er også børn, der udvikler traumer af denne årsag, uden myndighedsinstanser griber ind trods viden om problemerne i familien.

I sagerne er der ofte bekymringer og beskyldninger om seksuelle overgreb, omsorgssvigt og vold over for børnene, og typisk har en af forældrene også problemer med misbrug og/eller psykisk sygdom. Sagerne behandles ofte af flere instanser, og myndighedernes samarbejde er sparsomt.

Depression, angst, social isolation, aggressions- og adfærdsproblemer og dårlige skolepræstationer er nogle af de konsekvenser, længerevarende konflikter mellem forældre kan have for deres børn. For nogle børn fører forældrenes stridigheder til desperate handlinger. Blandt de alvorligste samtaler på BørneTelefonen er børn, der fortæller, at de overvejer selvmord eller at gøre skade på dem selv på grund af forældrenes konflikter.²⁷

VIDENSRUNDLAG

Registreringen af sagsantal og afgørelser i Statsforvaltningen er omfattende. Dog er datagrundlaget for at vurdere konflikternes niveau og kompleksitet usikkert. En rapport fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd peger på et behov for en styrket datainfrastruktur i forhold til at følge udviklingen i familieretlige konflikter.

SÅDAN STÅR DET TIL

Omfanget af komplekse skilsmisser er vedvarende højt

- 10-13% af alle skilsmisseforældre har alvorlige konflikter, der indebærer, at de gentagne gange skal have deres sag behandlet i Statsforvaltningen, byretten, landsretten eller fogedretten. Samtidig tyder det på, at antallet af højkonflikt-skilsmisser har været ret stabilt i en årrække.
- Antallet af forældremyndighedssager, der havner i fogedretten, er steget med 10% siden 2010 til 2.505 sager i 2015. Samtidig er der et fald i antallet af skilsmissesager, der kommer til Statsforvaltningen og domstolene - ligeledes ser vi et fald i sager, der afgøres ved hhv. Statsforvaltningen og domstolene. Denne udvikling kan delvist forklares med det faldende antal børn, der har oplevet et familieskift i perioden 2010-2015 jf. figur 11.

DET MENER VI

- Barnets trivsel skal stå stærkere i forældreansvarsloven, og både børneinddragelse og konfliktforebyggende tilbud til familien skal prioriteres højt. En mere enkel myndighedsstruktur vil være en hjælp for de børn, der bliver kastebold mellem forskellige juridiske instanser.
- I de familier, hvor der er sociale problemer som fx psykisk sygdom, vold eller misbrug, skal barnet have den rigtige hjælp hurtigt. Derfor skal et nyt skilsmisssystem sikre bedre samarbejde med kommunerne, så barnet ikke kommer i klemme mellem systemer.

FAKTA

Hver 10. skilsmisse er konfliktfyldt

10-13% af alle skilsmisseforældre ser ud til at have alvorlige konflikter – det vil sige, at sagerne typisk behandles af flere myndighedsinstanser som Statsforvaltningen, fogedretten og domstolene. Det konkluderer en rapport fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd fra 2016, der også peger på, at denne andel igennem en årrække har været nogenlunde stabil.

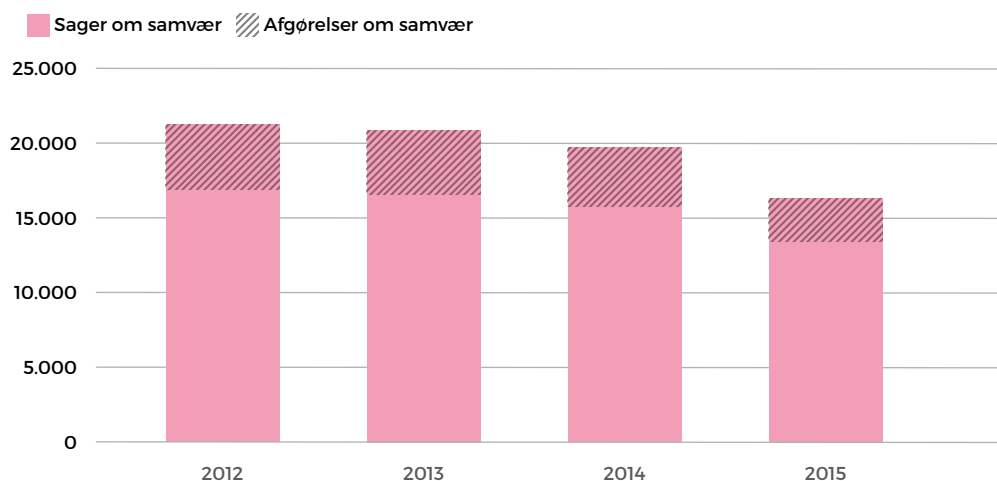
I en undersøgelse, Epinion²⁸ har foretaget for Egmont Fonden og Børns Vilkår, svarer 11% af de adspurgte fraskilte forældre, at samarbejdet i høj grad er præget af konflikter. En lignende spørgeskemaundersøgelse blandt børn med skilte forældre peger på, at 26% af børnene oplever, at deres forældre ikke taler sammen.

Kilde: Ottosen, M. H. (2016): *Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd samt Børns Vilkår (2015): *"Jeg er træt af at være deres brevdue". En undersøgelse af hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser*.

Fald i afgørelser om samvær i Statsforvaltningen

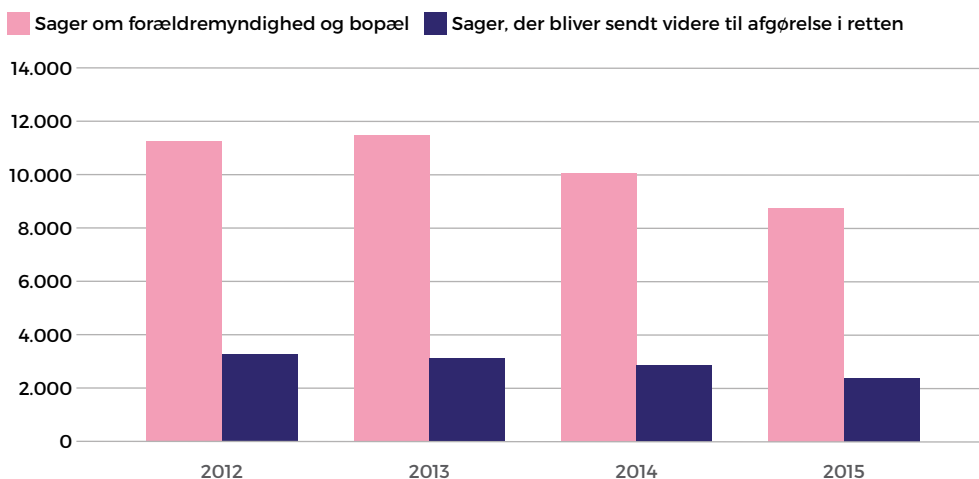
Figur 8 viser det samlede antal sager om samvær i Statsforvaltningen samt antallet af sager, hvor Statsforvaltningen har truffet en afgørelse på vegne af forældrene. I disse sager har forældrene ikke kunnet nå til enighed til trods for eventuel vejledning, børnefaglig rådgivning og konfliktmægling. I resten af sagerne har forældrene indgået forlig efter sagsbehandlingen i Statsforvaltningen. I perioden 2012-2015 er der sket et fald i antallet af samværsager samt i andelen af sagerne, som ender med, at Statsforvaltningen må træffe en afgørelse. I 2012 var der således 4.280 afgørelser om samvær, hvoraf 25% endte med en afgørelse i Statsforvaltningen. I 2015 var der 2.784 samværsafgørelser, hvoraf 20% blev endeligt afgjort i Statsforvaltningen.³⁰ Dette fald kan delvist forklares med det faldende antal børn, som har oplevet et familieskift i perioden 2010-2015 jf. figur 11.

Figur 8: Antal sager og antal afgørelser om samvær i Statsforvaltningen 2012-2015

Kilde: Statsforvaltningen, 2016.²⁹

Figur 9: Antal sager om forældremyndighed og bopæl i Statsforvaltningen og antal sager, der sendes videre til afgørelse i retten

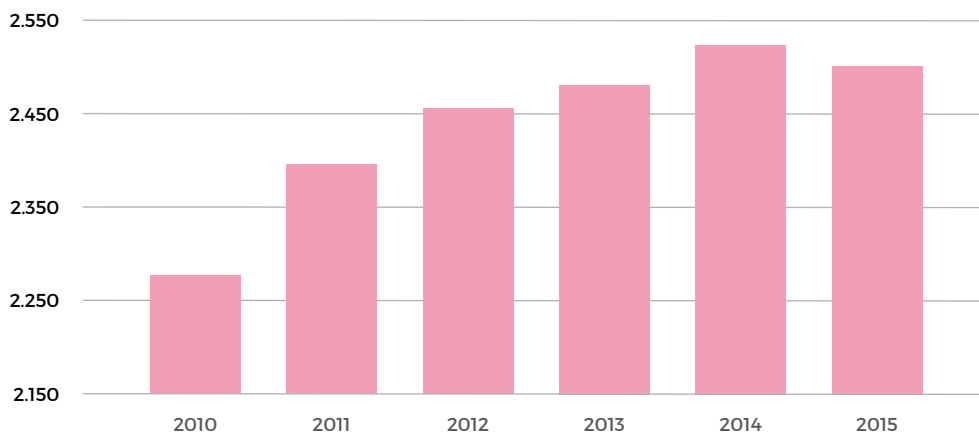

Kilde: Kilde: Statsforvaltningen, 2016.

2.365 skilsmisssager endte i retten i 2015

Figur 9 viser udviklingen i antallet af sager om forældremyndighed og bopæl³¹ samt udviklingen i antallet af sager, der sendes fra Statsforvaltningen til retten. Der er sket et jævnt fald i antallet af videresendte sager fra 2012-2015, fra 3.291 til 2.365 sager. Dog har den procentvise andel af de videresendte sager været nogenlunde stabil i hele perioden. Faldet i antallet af sager kan delvist forklares med det faldende antal børn, som har oplevet et familieskift i perioden 2010-2015 jf. figur 11.

Figur 10: Antal sager om fuldbyrdelse af forældremyndighed, samvær og bopæl i fogedretten 2010-2015

Kilde: Danmarks Domstole (2016): *Statistik for fogedsager for 2010-2015*. Modtagne fogedsager opdelt på sagstyper.

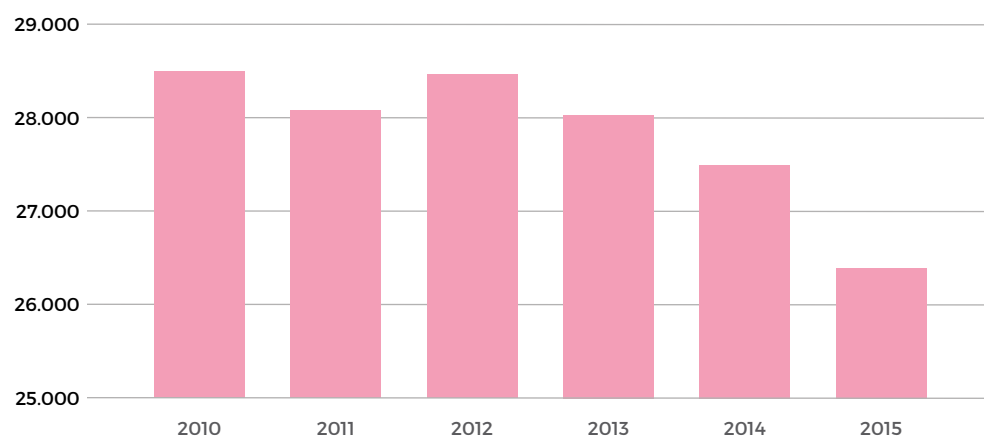
Skilsmisssager i fogedretten³⁵ er steget med 10%

Figur 10 viser, at der i perioden 2010-2014 har været en gradvis stigning i antallet af forældremyndigheds-, samværs- og bopælssager, som ender i fogedretten. I 2010 var der 2.277 sager, hvor tallet i 2014 var steget til 2.527 sager. Det er en stigning på 10%. Antallet er faldet en anelse i 2015 til 2.505 sager. Også før 2010 har der været en stigning i omfanget af forældremyndighedssager i fogedretten - navnlig efter indførelse af Forældreansvarsloven. I 2006 afsluttede fogedretten 1.724 sager, hvilket svarer til en stigning på 48% frem til 2014, hvor antallet toppede.

Færre børn oplever familieskift

Figur 11 viser antallet af børn, der er gået fra at have boet med begge forældre til at bo med den ene forælder og en eventuel ny partner.³²

Figur 11: Antal børn, der har oplevet familieskift 2010-2015

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel BRN11

FAKTA

Sparsom viden om forældre i højkonflikt-skilsmisser

Datagrundlaget for at vurdere konfliktniveauet blandt fraskilte forældre i Danmark er usikkert. I en rapport om udviklingen i familieretlige konflikter konkluderes bl.a.:

”Det familieretlige område lider under et fravær af tilgængelig, systematisk dokumentation om sagsudviklingen. Nogle tal findes, men da de ikke publiceres på regulær basis, er det vanskeligt at følge udviklingen på området.”

Kilde: Ottosen, M. H. (2016): *Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd

Noter

27. Stage, S. m.fl. (2015): *Jeg er træt af at være deres brevdue*. Børns Vilkår og Egmont Fonden.
28. Datagrundlaget er en spørgeskemaundersøgelse blandt fraskilte forældre med børn under 18 år blandt 1.434 forældre samt en spørgeskemaundersøgelse blandt 505 børn mellem 15 og 18 år.
29. Data er rekvireret direkte hos Statsforvaltningen, foråret 2016. Det er ikke muligt at få adgang til data fra før 2012.
30. Antallet af afgørelser siger ikke noget entydigt om forældrenes

- konflikt eller konfliktniveau. At der træffes en afgørelse betyder ikke nødvendigvis, at forældrene er uenige om alle forhold. Samtidig kan der sagtens være et meget højt og kompliceret konfliktniveau i de sager, hvor forældrene indgår forlig.
31. Sager, hvor forældrene er uenige om forældremyndighed og/eller barnets bopæl skal altid starte i Statsforvaltningen. Statsforvaltningen kan ikke træffe afgørelser men søge at forlige forældrene. Lykkes det ikke, kan Statsforvaltningen indbringe sagen

for retten. Dette kan forældrene ikke selv gøre.

32. Danmarks Statistik (2016): *Vielser og skilsmisser 2015*.
33. Tallene viser antallet af sager, som landets fogedretter har modtaget fra forældre, som enten ikke har fået et barn udleveret til et aftalt samvær, eller som bringes for retten, fordi den ene forælder ikke efterlever en afgørelse om barnets bopæl eller forældremyndighed.

BØRNS VILKÅR

om SKILSMISSE

1 ud af 3

samtaler på ForældreTelefonen omhandlede
konfliktfyldte skilsmisser.

1.539 Så mange samtaler var der på
BørneTelefonen om skilsmisse.

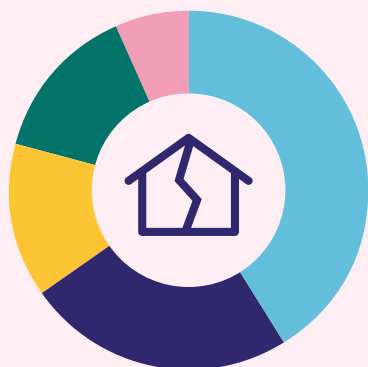
170 Så mange børn fik en bisidder fra Børns Vilkår
i forbindelse med en sag i Statsforvaltningen.

**30 personer og myndigheder
kom med afgørelser og
vurderinger af Laura - alene i
de første otte år af hendes liv.**

Laura er barn i en kompleks skilsmisse og sagen har kørt i ring mellem de sociale myndigheder, skilsmissemyndighederne og domstolene - uden der er sket positiv forandring. Børns Vilkår har haft adgang til en række sagsakter.

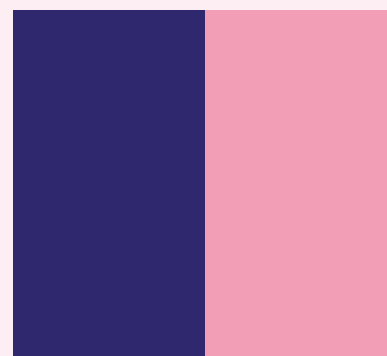
**Samtaler om skilsmisse
fylder mest hos de yngste**

■ 6-9 år (10,6%) ■ 10-12 år (6,2%) ■ 13-15 år (3,6%)
■ 16-17 år (3,6%) ■ 18 år og derover (1,7%)

Så meget udgør samtaler om skilsmisse
inden for den givne aldersgruppe.

**Samtaler om skilsmisse
fylder lige meget for
drengene og piger**

4% Drengene 4% Piger

Så meget udgør samtaler om skilsmisse
i forhold til børnenes køn.

Det siger børnene

“Mor kunne jo godt se, at hver gang, vi havde været ved far, så var vi mærkelige og vores adfærd var mærkelig. Det gav også problemer. Min mor havde svært ved at få tid - hun sad altid med de der sager. Hver dag. Vi blev nogle meget velopdragne børn. For mor skulle have ro til at lave alle de ting, der var vigtige.”

Mathilde, hvis forældre blev skilt, da hun var syv år. Moren kæmpede i årevis for at forhindre samvær med en far, der udsatte børnene på psykisk vold. Det lykkedes ikke.

“Man bruger så meget energi på at tænke: ‘Hvad tænker mor, hvad tænker far, hvis jeg gør sådan her?’ Man vil ikke vælge side, vel? Så jeg tror, at inde i mig var det kun mor og far, jeg tænkte på, ikke på mig selv. Overhovedet.”

Annas forældre blev skilt, da hun var to år, og forældrene kæmpede i årevis gennem Statsforvaltningen og andre instanser om samvær. I dag er Anna 16 år.

5

MOBNING

“Jeg græder hver eneste aften, før jeg går i seng. Dem fra min gamle skole skriver hele tiden klamme beskeder til mig på Facebook. Og de truer mig! Jeg er bange, og jeg ved ikke, hvad jeg skal gøre. Please, hjælp mig!!!”

Dreng, 11 år

VIDENSGRUNDLAG

Med de årlige nationale trivselsmålinger og Skolebørnsundersøgelsen, der udkommer hvert fjerde år, er der gode, dækkende og sammenlignelige data på området, og der kan med rimelig sikkerhed konkluderes på omfang og udvikling.

Derfor er mobning et svigt

I 2016 handlede 2.130 samtaler på BørneTelefonen om mobning, og det er et af de emner, der fylder mest i rådgivningen. Børn fortæller om at blive sparket, skubbet og spyttet på. At de nedværdiges ved krænkende udsagn som ‘luder’ og ‘klamt svin’ i skolen og på de sociale medier, uden nogen voksne griber ind.

På den korte bane er mobning forbundet med ensomhed, selvskade og selvmordstanker. På den lange bane kan mobning gå ud over barnets mulighed for at få uddannelse, job og nære sociale relationer i voksenlivet.³⁴

SÅDAN STÅR DET TIL

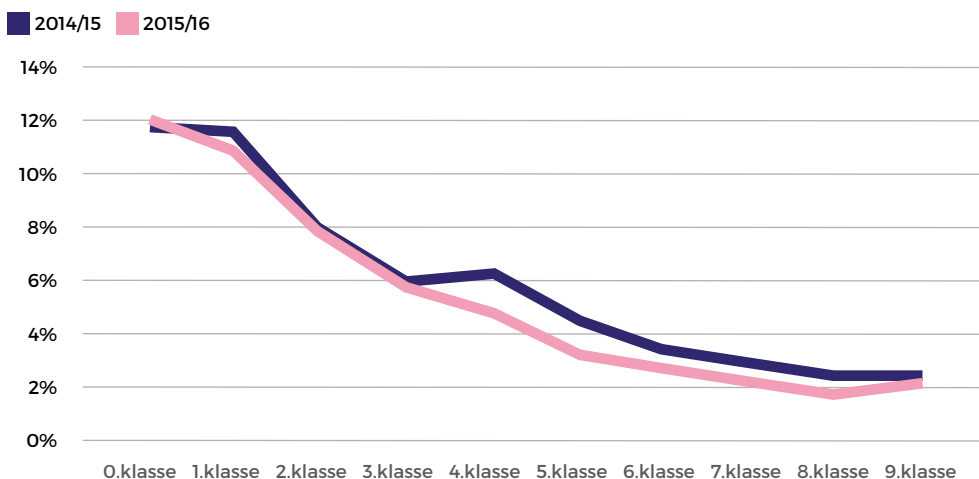
Tre børn mobbes i hver 1. klasse

- Der er gennemsnitligt mellem en og to elever i hver klasse, der mobbes ifølge Skolebørnsundersøgelsen 2014.
- I 0. og 1. klasse er der i gennemsnit tre børn i hver klasse, der svarer, at de ofte bliver drillet, så de bliver kede af det ifølge den nationale trivselsmåling. Samme måling viser, at mobningen er mest udbredt blandt de yngste skolebørn³⁵, og at mobning har været svagt faldende i perioden 2015–2016.

DET MENER VI

- Børn har ret til en mobbefri skolegang. For at fremme en rummelig skolekultur og et godt psykisk arbejdsmiljø, bør det skrives ind i Folkeskoleloven, at børn har ret til en skolegang uden mobning. Der bør også oprettes et Børnenes Trivselstilsyn, som skal rådgive og hjælpe skolerne til at systematisere trivselsarbejdet og komme med påbud, hvis skolen ikke følger op over for dårlig trivsel eller mobning. Det skal desuden være let for børn at klage til tilsynet.

Figur 12: Andelen af skolebørn, som tit eller meget tit bliver drillet/mobbet

Kilde: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling: *Nationale måltal - Trivsel*.

Flest børn i indskolingen bliver mobbet³⁷

Figur 12 viser, at der er flest børn på de laveste klassetrin, som ofte oplever at blive drillet, så de bliver kede af det/mobbet. I 0. og 1. klasse gælder det for næsten 12%. Det svarer til tre børn i hver klasse. Andelen af børn, som bliver mobbet/drillet, så de bliver kede af det, falder nogenlunde støt op igennem skoletiden, og i 9. klasse vil der i gennemsnit være ca. 2%, som bliver mobbet. Faldet er størst mellem 1. og 5. klasse. Der har fra 2015-2016 for alle klassetrin været et svagt fald i den samlede andel af børn, som udsættes for mobning/drillerier. 93% af landets skoler indgår i trivselsmålingen.³⁶

FAKTA

Mellem en og to elever i hver klasse mobbes

I gennemsnit er der mellem en og to elever i hver klasse, der mobbes. Andelen af skolebørn, der oplever mobning, har været markant faldende i perioden 1998-2002, i perioden 2002-2010 har der været et mindre markant fald, og i perioden 2010-2014 har andelen været nogenlunde stabil.

Mobning er en dårlig fællesskabskultur

Børns Vilkår forstår mobning som et gruppefænomen, der berører alle børn i en klasse, og hvor flere personer har mere eller mindre synlige roller. Hvert år besøger Børns Vilkår flere hundrede skoler landet over, hvor de bekæmper og forebygger mobning gennem oplæg og trivselsforløb med fokus på klassekulturen. Oplæggene tager udgangspunkt i børnenes fortællinger fra BørneTelefonen samt mobbeforskningen.³⁸

Kilde: Rasmussen, M. (2014): *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. Statens Institut for Folkesundhed.

Noter

34. Kofoed, J. & Søndergaard, D.M (red.), (2009): *Mobning. Sociale processer på afveje*. eXBus-projektet.
35. Dette kan skyldes, at de ældre skoleelever mobber mindre, men det kan også skyldes, at de ældste skoleelever, der før blev mobbet, trækker sig fra fællesskabet, fordi de har så negative erfaringer med sociale relationer i skolen jf. Kofoed, J. & Søndergaard, D.M (red.), (2009): *Mobning. Sociale processer på*

afveje. eXBus-projektet.

36. I den nationale trivselsmåling bliver børn i 0.-3. klasse stillet spørgsmålet: "Er der nogen, der driller dig, så du bliver ked af det?". De har svarmulighederne: "Ja, tit", "Ja, nogle gange" eller "Nej". Børn i 4.-9. klasse bliver stillet spørgsmålet: "Er du blevet mobbet i dette skoleår?" De har svarmuligheder: "Meget tit", "Tit", "En gang imellem", "Sjældent" og "Aldrig". Målingen er foretaget

blandt alle skolebørn i perioden januar-marts i hhv. 2015 og 2016. I ovenstående figur er medtaget svarkategorierne 'Meget tit' og 'Tit'.

37. Siden skoleåret 2014/2015 er der hvert år blevet foretaget en landsdækkende trivselsmåling blandt børn på alle klassetrin i de danske grundskoler. I indskolingen bliver man spurgt til drillerier, der gør én ked af det, hvor man i mellemtrinene og udskolingen bliver spurgt til

mobning. Mobning og drillerier er ikke det samme. Drillerier kan være af positiv karakter, men fordi der spørges til drillerier, som man bliver ked af, er tallene sammenlignelige.

38. Eksempelvis Henningsen, I. (2009): *Mobning - sociale processer på afveje*. eXBus.

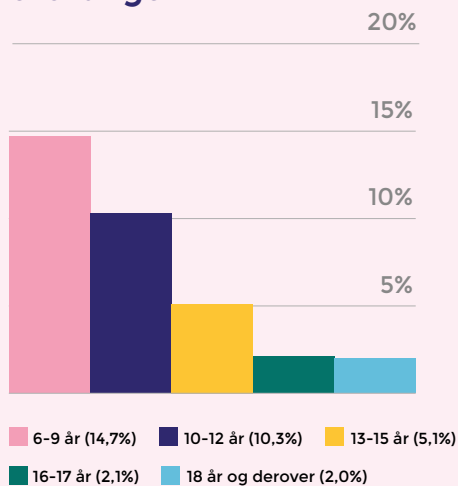
BØRNS VILKÅR

om MOBNING

Så mange gange holdt Børns Vilkår's Uddannelsesafdeling oplægget 'Børn og unges digitale liv' over hele landet.

Samtaler om mobning fylder mest blandt de 6-9-årige

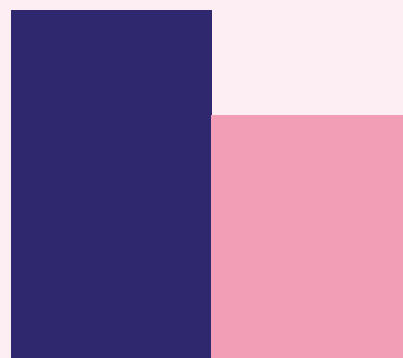
Så meget udgør samtaler om mobning inden for den givne aldersgruppe.

Mobning er også digital

15% af samtalerne om mobning handlede om digital mobning.

Samtaler om mobning fylder mest hos drengene

Så meget udgør disse samtaler for hhv. drenge og piger.

Sådan mobbes børn

- Børn får klippet håret af
- Låses inde i rum, i skabe og på toilet
- Får taget deres mobil
- Forsøges druknet
- Udelukkes og ignoreres
- Får ødelagt deres ting
- Modtager dødstrusler og hånende sms'er
- Fotos lægges ud på nettet og deles
- De bliver gjort nar ad og trues
- Bliver slået, sparket og spyttet på
- Skolebøger smides i vandet, der hældes vand i deres tasker
- Der sendes sedler rundt i klassen

6

HJEMLØSE BØRN

“Min mor har smidt mig ud hjemmefra ret så mange gange. Nogle gange ved jeg ikke, hvor jeg skal tage hen, og så er jeg nødt til at sove på en togstation. Nogle gange er jeg så heldig, at jeg kan sove hjemme hos nogle af mine venner, indtil min far begynder at undre sig over, hvorfor jeg ikke er kommet hjem. Jeg har aldrig rigtig lyst til at komme med hjem.”

Dreng, 16 år

Derfor er det et svigt at stå uden hus og hjem

Børn har ret til et sted at bo. Et hjem er for børn ensbetydende med at høre til, føle trykthed og stedet, hvor den basale omsorg kan udøves. Ifølge forskningen kan usikre boligforhold medføre mistroivsel, og børnene kan have svært ved at fastholde relationer. En usikker boligsituation og mangel på et hjem kan give sig udtryk i en kropslig utilpashed i form af mange tanker, nedtrykthed, smerter i hoved og mave samt fysisk urolighed. Mange har erfaringer med venskaber, der går itu, og med isolation.³⁹

SÅDAN STÅR DET TIL

93 børn var i 2015 hjemløse ifølge tælling

- Fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds hjemløsetælling kan vi se, at antallet af hjemløse under 18 år er faldet i løbet af de seneste år. Der er i alt blevet registreret 93 børn og unge under 18 år, der befandt sig i en hjemløshedssituation i uge 6, 2015. I 2011 blev der i samme uge registreret 204 hjemløse børn.

DET MENER VI

- Antallet af hjemløse børn har ifølge SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds kortlægning været faldende gennem de senere år. Dog kan man frygte, at regeringens stramning af kontanthjælpen og integrationsydelsen vil medføre flere hjemløse børn. Sammenhængen mellem nedsatte kontanthjælpsydelse og antallet af udsættelser er velkendt af boligorganisationerne.⁴⁰

VIDENSRUNDLAG

SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærds årlige hjemløstælling afdækker systematisk antallet af hjemløse. Dog ved vi fra bl.a. bisidningen i Børns Vilkår, at der formodentlig er et væsentligt mørketal i forhold til de børn og unge, der i kortere perioder er hjemløse, fordi de er blevet smidt ud eller stukket af hjemmefra eller fra et opholdssted. På det grundlag kan vi kun delvist konkludere på baggrund af de tilgængelige data.

FAKTA

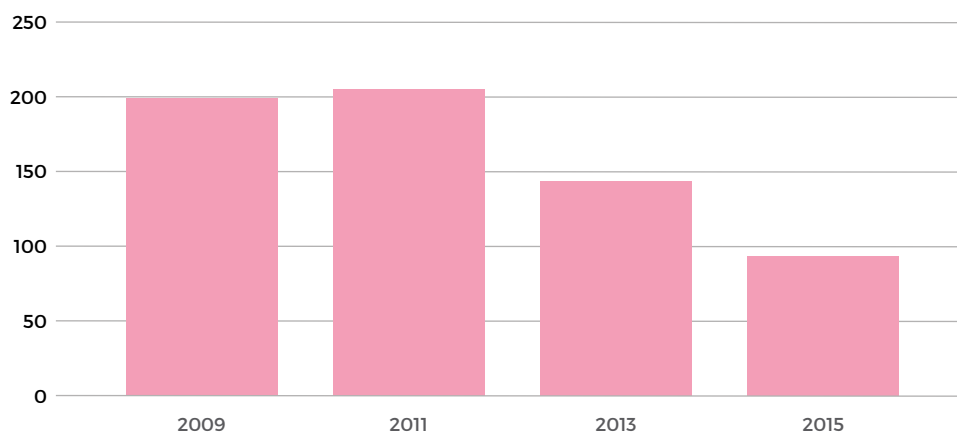
Børn i akut nød får ikke hjælp

Børns Vilkår's bisiddere modtager hvert år henvendelser fra børn, som har brug for akut hjælp fra myndighederne, fordi barnet går på gaden uden noget sted at være eller sove. I 2016 var der 31 børn, der henvendte sig til Børns Vilkår, fordi de var blevet smidt ud hjemmefra eller stukket af hjemmefra eller fra et opholdssted. I denne type sager sker det, at kommunen afviser at handle akut og i stedet henviser barnet til at tage hjem igen. Det gør sig også gældende i tilfælde, hvor forældrene har smidt barnet ud og giver udtryk for ikke at ville have barnet hjemme.

Faldende antal hjemløse børn⁴¹

Figur 13 viser, at antallet af hjemløse under 18 år er faldet i løbet af de seneste år. I 2009 og 2011 var der ca. 200 børn, der befandt sig i en hjemløshedssituation, hvilket i 2013 var faldet til 144 og yderligere til 93 børn i 2015. Hovedparten af disse børn og unge opholder sig sammen med deres forældre, navnlig sammen med en hjemløs mor, enten på familieinstitutioner eller i forskellige former for nødboliger/midlertidige boliger. Der findes ingen gadesovere blandt de registrerede hjemløse børn i 2015.⁴²

Figur 13: Antal hjemløse børn i alderen 0-17 år, 2009-2015

Kilde: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (2009, 2011, 2013, 2015): *Hjemløshed i Danmark. National kortlægning.*

FAKTA

Flere hjemløse unge over 18 år

I Danmark var der i 2015 1.971 hjemløse i alderen 18-29 år. I 2009 var antallet 1.123. Det svarer til en stigning på 75%. Over halvdelen af de unge hjemløse under 23 år kommer fra et middelklassehjem, hvor hverken mor eller far har et misbrug eller en psykisk sygdom. Et ukendt antal unge lever desuden som såkaldte 'sofasurfere'. Det vil sige uofficielt hjemløse, som overnatter hos familie og venner uden at have eget hjem. Kommunernes Landsforening estimerer i 2016 antallet af sofasurfere til ca. 1.875.

Kilde: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd og Kommunernes Landsforening, www.hjemtilalle.dk

Noter

39. Oldrup, H. m.fl (2013): *Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
40. Høringssvar til lov om aktiv socialpolitik og lov om individuel boligstøtte, Danmarks Almene Boliger (BL), december 2015.

41. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd kortlægger hvert andet år i uge 6 hjemløshed i Danmark. Kortlægningen foretages af lokale sociale tilbud og myndighedsenheder. Tallene i tabellen er baseret på den seneste hjemløsetælling foretaget i januar 2015.

42. Der er i perioden 2010-2015 sket et fald på 3,8% i befolkningstallet for børn under 17 år. Det kan dog ikke alene forklare faldet i antallet af hjemløse børn under 18 år, som i samme periode er faldet med mere end 50%.

DRAB PÅ BØRN

Drab – et uigenkaldeligt svigt

Antallet af drab på børn er en indikator på børns sikkerhed. Drab er den alvorligste forbrydelse, og omfanget af drab på børn kan være et pejlemærke for antallet af meget voldsomme konflikter mellem forældre. Langt de fleste drab på børn begås af barnets allernærmeste, typisk af én af dets forældre.⁴³

VIDENSRUNDLAG

Med antallet af anmeldte drabsforbrydelser er der gode og dækkende data fra Danmarks Statistik, som gør det muligt med stor sikkerhed at konkludere på omfang og udvikling. Dog er der sparsom viden om motiver og omstændigheder bag drabene.

SÅDAN STÅR DET TIL

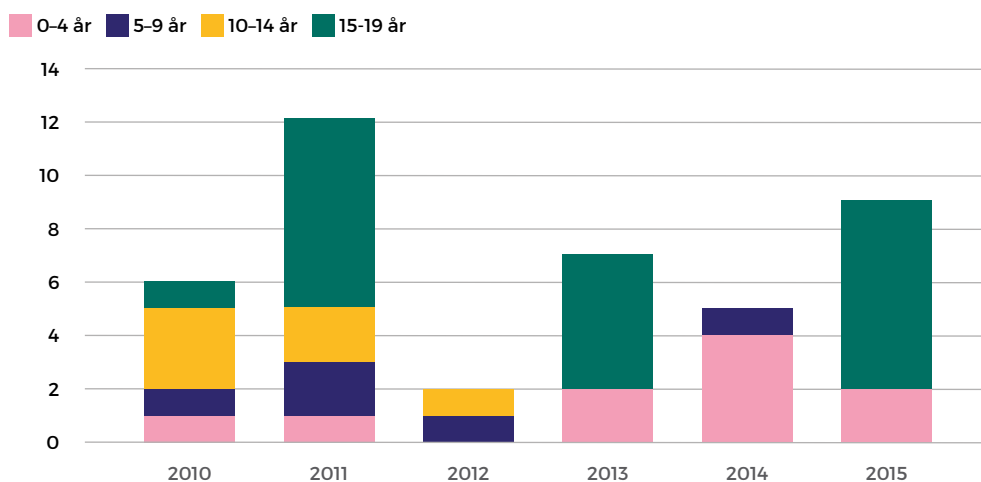
Ni børn blev dræbt i 2015

- Siden 1990'erne er antallet af drab i Danmark halveret, men dette fald gælder ikke for drab på børn.⁴⁴
- I Danmark blev der i 2015 begået ni drab på børn under 19 år. I perioden 2010–2015 er der i gennemsnit blevet begået syv drab på børn i alderen 0–19 år om året.

DET MENER VI

- De fleste drab på børn sker i forbindelse med et familiedrama, der har udløst voldsom jalousi eller vrede hos en af forældrene. Motiver og omstændigheder bag drabene bør klarlægges nærmere, så forbrydelserne kan forebygges i højere grad end i dag.

Figur 14: Anmeldte drabsforbrydelser mod børn 2010-2015

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel STRAF5.

Flest drab på 15-19-årige

Figur 14 viser antallet af drab på børn i perioden 2010-2015. Der er store udsving i antallet af dræbte børn fra år til år, men der begås i hovedtræk flest drab på børn i alderen 15-19 år. Der blev i alt dræbt 9 børn i 2015, hvoraf 2 var mellem 0 og 4 år, og 7 var mellem 15 og 19 år.⁴⁵

FAKTA

Børn bliver ofre for familiedramaer

I forskningslitteraturen om drab på børn arbejder man med betegnelsen familiedrama, som er det, de fleste dræbte børn under 15 år er ofre for. Familiedramaer er situationer, hvor fx en skilsmisse har udløst så voldsom jalousi, at en af forældrene slår børnene ihjel for efterfølgende at tage sit eget liv – et såkaldt udvidet selvmord. Der er generelt sparsom viden om motiver og omstændigheder bag drab på børn.

Far dræbte sin otteårige datter

I starten af august 2016 dræbte en far sin otteårige datter, angiveligt ved kvælning og/eller drukning. Ifølge moren var faren fysisk og psykisk voldelig, og moren flyttede med datteren på krisecenter i forbindelse med separationen. Pigens mor havde forsøgt at få forældremyndigheden over datteren, men det var blevet afvist af Statsforvaltningen.

Kilder: Justitsministeriets Forskningskontor (2014): *Drab i Danmark 2008-2011* og Liem, M. (2012): *Familial Homicide Suicide*. The Oxford Handbook on Violence, Homicide and War. Red. Todd K. Shackelford, T. K. & Weekes-Shackelford, V. A (red.). Oxford: Oxford University Press. Dürrfeld, S. K. (5. august 2016): *8-årig datter kvælt: Moderen afslørede hjerteskrærende detaljer om faderen og datteren*. www.BT.dk

Noter

43. Justitsministeriets Forskningskontor (2014): *Drab i Danmark 2008-2011*.
44. Justitsministeriets Forskningskontor (2014): *Drab i Danmark 2008-2011*.
Og Vaaben, L. (28. maj 2016): Færre bliver dræbt – undtagen i familien. www.Information.dk.
45. Anmeldte ofre for drab omfatter kategorierne manddrab, barnedrab og vold med døden til følge. Det fremgår ikke af statistikken, hvem der har begået drabet. Kategorien barnedrab dækker over tilfælde, hvor en mor har dræbt sit spædbarn umiddelbart efter fødslen.

Kapitel 2

Myndighederne og skolen

“Jeg synes, at kommunen skulle have spurgt mere til, hvordan jeg følte det i stedet for at snakke med mine forældre. Børn skal generelt have mere ret i en skilsmisse, for det er lige så meget deres kamp som forældrenes kamp om at beholde deres børn mest muligt.”

Pige, 13 år

“Jeg kan simpelthen ikke bo på mit behandlingshjem mere. Jeg får seriøse selvmordstanker, når jeg er her, er ulykkelig og græder hver dag, jeg er her. Min bisidder og jeg kæmper virkelig for at få fat på min sagsbehandler og arrangere et møde - men det er som om hun HELE TIDEN prøver at sno sig udenom vores henvendelser: Vi har sendt e-mails, ringet hende op og jeg har snakket med familieafdelingen i den kommune, jeg kommer fra, men ingenting er sket. Jeg har ingenting hørt fra hende i halvanden måned og føler ikke, at andre end min bisidder tager mig alvorligt.”

Pige, 16 år

“Jeg har en sagsbehandler. Jeg har fortalt ham om mit problem, men der sker ikke noget”

Dreng, 15 år

8

FEJL I SAGSBEHANDLINGEN AF BØRNESAGER

“Jeg føler lidt, jeg er blevet snydt, fordi jeg har aldrig rigtig måttet se mine sager. Altså, nu her hvor jeg er blevet ældre, så har de selvfølgelig sendt underretningerne til mig, så jeg kan læse dem, men ellers har jeg aldrig set eller hørt noget. Jeg føler bare, de har smidt det over i en bunke og tænkt: Nå, endnu en sag.”

Pige, 16 år

VIDENSRUNDLAG

Den løbende dokumentation af, hvorvidt sagsbehandlingsprocedurer lever op til loven, er yderst sparsom. Viden på dette felt beror i høj grad på Ankestyrelsens praksisundersøgelser, der har et spinkelt undersøgelsesgrundlag, hvorfor konklusionerne herfra må tages med forbehold. Viden om sagsbehandlingskvalitet og effekt er tilmed særdeles mangelfuld.

Derfor er fejl i sagsbehandlingen et svigt

Trods et godt lovgrundlag er erfaringen fra over 2.200 bisiddersager i Børns Vilkår, at der fortsat er børn i Danmark, som udsættes for overgreb eller omsorgssvigt uden at få den rette hjælp fra myndighederne. Det kan have store personlige konsekvenser, hvis et anbragt barn ikke får den støtte og hjælp, det har behov for.⁴⁶

Børnefaglige undersøgelser⁴⁷, handleplaner⁴⁸ og opfølgning gennem tilsyn⁴⁹ er lovbestemte aspekter af sagsbehandlingen.⁵⁰ De bør understøtte afgørelser og sætte retning for tiltag, der støtter barnets trivsel og udvikling. Undlades disse sagsbehandlingskridt, er det en lovovertrædelse, og det øger risikoen for, at barnet udsættes for foranstaltninger, som ikke sikrer trivsel og udvikling.

Inddragelse af barnet i alle faser af en anbringelsessag er desuden en hjørnesten i sagsbehandlingen. Ifølge FN's Børnekonvention har alle børn ret til at blive hørt i forhold, der angår dem selv. Disse principper er indarbejdet i serviceloven⁵¹. Inddrages børn ikke i forbindelse med en anbringelse eller anden foranstaltning, kan det have negative konsekvenser for børnene. Erfaringen fra bisidderne i Børns Vilkår er, at børnene kan blive frustrerede og desillusionerede og mister tillid til, at myndighederne kan og vil hjælpe dem.⁵² Forskning viser desuden, at chancen for at lykkes med en anbringelse øges, når barnet har en forståelse for og accept af, hvad der skal ske.⁵³

SÅDAN STÅR DET TIL

Sagsbehandlingen lever i vid udstrækning ikke op til loven

- Flere mindre undersøgelser peger på, at sagsbehandlingen ofte ikke lever op til centrale lovkrav om inddragelse, udarbejdelse af børnefaglige undersøgelser og handleplaner samt opfølgning i form af tilsyn.
- Mere end hvert andet anbragte barn i alderen 11-17 år svarer, at de ikke er blevet taget med på råd i forbindelse med valg af anbringelsessted, viser en undersøgelse fra SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Ankestyrelsens

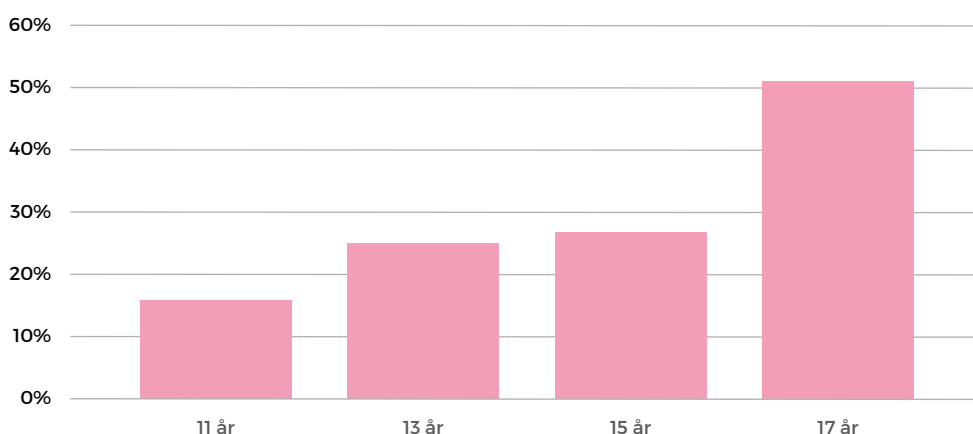
praksisundersøgelser, som beror på et spinkelt undersøgelsesgrundlag, viser, at i mere end hver fjerde anbringelsessag bliver der ikke foretaget en børnefaglig undersøgelse, i knap hver femte sag udarbejdes der ikke en handleplan for barnet, og i mere end hver tredje børnesag afholdes der ikke en børnesamtale. Mere end hvert tredje plejebarn fik i 2013 ikke de to lovbestemte tilsynsbesøg, viser en mindre spørgeskemaundersøgelse fra Ankestyrelsen.

- Sagsbehandlingen kritiseres fra flere centrale instanser. Folketingets Ombudsmand har på baggrund af indblik i to kommuners spareplaner advaret mod, at økonomi bliver en trussel mod børnenes retssikkerhed. Statsrevisorerne har i 2016 kritiseret Social- og Indenrigsministeriet for, at kommunernes sagsbehandling i mange sager ikke overholder lovens krav, og at ministeriet efter ti års indsats ikke kan dokumentere, at kommunernes sagsbehandling i forhold til anbringelse af børn er blevet bedre.

DET MENER VI

- En fejlbehæftet sagsbehandling, der i mange tilfælde ikke lever op til centrale lovkrav, kan medføre, at beslutningerne om fx et barns anbringelse bliver for dårlige. Der er ikke plads til sjusk, når der er tale om væsentlige og indgribende beslutninger i børns liv. Det sociale børneområde har brug for et fagligt og ledelsesmæssigt løft med fokus på kvalitet i og effekt af sagsbehandlingen, herunder reel inddragelse af barnet i sin egen sag. Indsatsen bør understøttes af løbende dokumentation med fokus på kvalitet og effekt, så kommunen kan tilbyde barnet den bedst mulige støtte.

Figur 15: Andelen af børn, der er anbragt, som blev taget med på råd inden beslutning om anbringelsessted, 2014

Kilde: Ottosen, M. H (2015) Anbragte børn og unges trivsel 2014. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

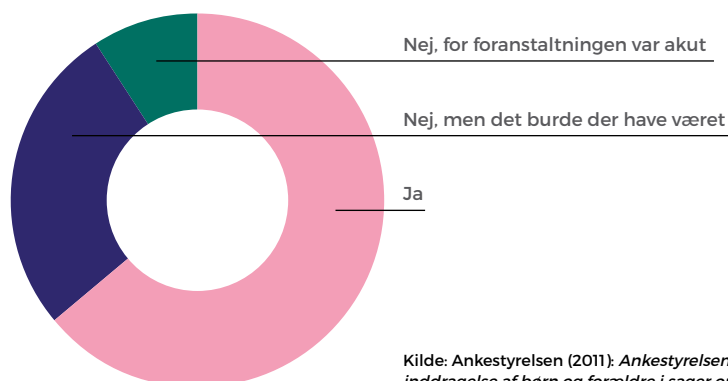
Mange børn og unge bliver ikke taget med på råd i forhold til beslutning om deres anbringelsessted

En større undersøgelse om anbragte børn og unges trivsel fra 2014 viser, at der gennemsnitligt er 55% af børn i alderen 11-17 år, der ikke er blevet taget med på råd i forhold til beslutningen om deres anbringelsessted. 35% svarer, at de er blevet taget med på råd, og 12% svarer, at de ikke husker/ikke ved, om de blev taget med på råd. Undersøgelsen viser desuden, at der med alderen sker en gradvis stigning i andelen, som oplever at være taget med på råd. Det gælder for 16% af de 11-årige, 25% af de 13-årige, 27% af de 15-årige og 51% af de 17-årige.⁵⁴

Kommuner bryder loven og foretager ikke en børnefaglig undersøgelse

Viden om, hvornår der er udarbejdet en børnefaglig undersøgelse, er sparsom. I figur 16 præsenteres tal fra en undersøgelse udarbejdet af Ankestyrelsen, som omfatter 121 børnesager. Denne undersøgelse viser, at der i 27% af tilfældene ikke blev foretaget en børnefaglig undersøgelse, selvom det er lovpligtigt.⁵⁵

Figur 16: Andelen af børnefaglige undersøgelser i forbindelse med børnesager, 2011

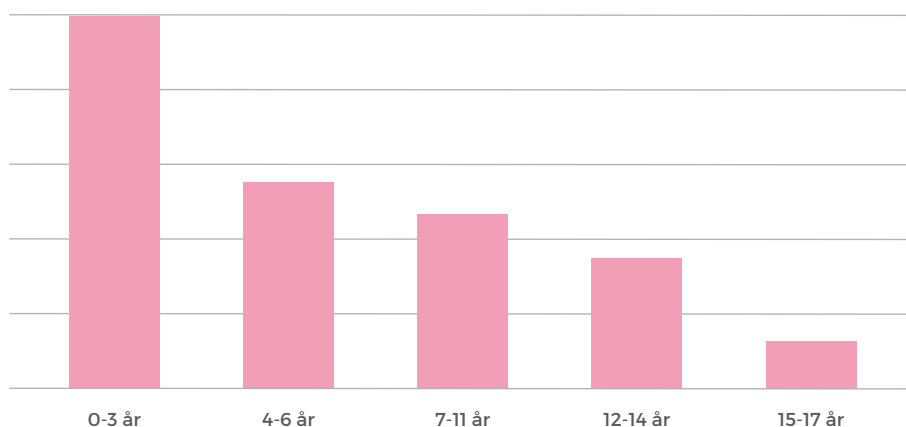

Kilde: Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*

38% af børn over 3 år får ikke en børnesamtale

Dokumentationen af, hvornår børn med en børnesag i kommunen er blevet inddraget i deres sag, er som for andre forhold omkring sagsbehandlingen meget sparsom.⁵⁵ Figur 17, der bygger på en mindre undersøgelse af 121 sager, viser, at gennemsnitligt 38% af alle børn over tre år i 2011 ikke fik en børnesamtale. Jo yngre børnene er, desto større er risikoen for, at de ikke har fået en børnesamtale i forbindelse med sagsbehandlingen af deres sag.⁵⁷

Figur 17: Andelen af børn med en børnesag, som ikke har haft en børnesamtale, 2011

Kilde: Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*⁵⁶

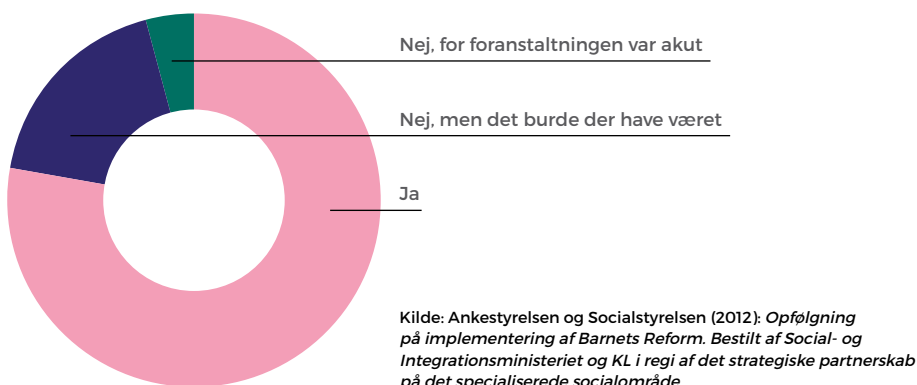
FAKTA

Der foretages ikke de lovbestemte tilsyn med plejefamilier

Ankestyrelsens velfærdsundersøgelse fra 2014 viser, at kommunerne på daværende tidspunkt ikke levede op til kravet om at føre personrettet tilsyn med hvert anbragt barn to gange om året. I undersøgelsen oplyste 39% af de plejefamilier, der havde besvaret spørgeskemaet (340 plejefamilier), at deres plejebarn ikke havde fået personrettet tilsyn to gange i 2013.⁵⁸ I 2012 viste en tilsvarende undersøgelse, at over halvdelen (54%) af de adspurgte (236 plejefamilier) i 2011 ikke havde fået de lovbestemte to tilsynsbesøg.⁵⁹

Kilder: Ankestyrelsen (2014): *Undersøgelse om samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner. Delundersøgelse 2: Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner. September 2014.* Og Ankestyrelsen (2012): *Ankestyrelsens undersøgelse af anbringelsessteders oplevelse af det kommunale tilsyn.* Marts 2012.

Figur 18: Andelen af sager om anbringelse af børn, hvor der er udarbejdet en handleplan, 2012

I 18% af sagerne om anbringelse af børn, er der ikke udarbejdet en handleplan

Ligesom det gør sig gældende for børnefaglige undersøgelser og børnesamtaler, er dokumentation af, hvor ofte der udarbejdes handleplaner, sparsom. Figur 18 præsenterer tal fra en undersøgelse udgivet af Ankestyrelsen og Socialstyrelsen, som omfatter 104 børnesager om anbringelse. Af undersøgelsen fremgår det, at der i 18% af sagerne ikke blev udarbejdet en handleplan, selvom det er lovpligtigt.⁶⁰

FAKTA

Statsrevisorer: Sagsbehandlingen overholder ikke lovkrav

Statsrevisorerne kritiserer i 'Beretning om anbragte børn' fra 2016, at kommunernes sagsbehandling i mange anbringelsessager ikke overholder lovens krav om børnesamtaler, handleplaner og børnefaglige undersøgelser. Kritikken går desuden på, at Social- og Indenrigsministeriet ikke kan dokumentere, at kommunernes sagsbehandling i forhold til anbringelse af børn er blevet bedre i løbet af de seneste ti år - eller at indsatsen har haft den tilsligtede effekt. Den manglende dokumentation betyder, at viden om kvalitet og effekter af de forskellige indsatser ikke kan inddrages systematisk i styring af området.

"Dermed er der risiko for, at kvantitet og økonomi - og ikke kvalitet og effekt - bliver bestemmende for, hvordan kommunerne anbringer udsatte børn," skriver Statsrevisorerne i deres bemærkning.

Kilde: Rigsrevisionen (2016): *Beretning om indsatsen over for anbragte børn*

Ombudsmand alvorligt bekymret for kommunal spareplan for anbragte børn

En intern spareplan på anbringelsesområdet i Guldborgsund Kommune i 2014 og i Odense Kommune i 2015 fik ombudsmanden til at advare mod risikoen for, at børnenes rettigheder tilsidesættes på grund af økonomiske forhold.

"Jeg har forståelse for, at kommunerne tænker i nye retninger i en trængt økonomisk situation, men det er et ufravigeligt krav, at lovgivningen overholdes. Og Guldborgsund Kommunes spareplan gør mig alvorligt bekymret for, om de allermest udsatte børns rettigheder kommer under pres", sagde ombudsmand Jørgen Steen Sørensen bl.a. i forbindelse med sagen fra Guldborgsund Kommune.

Kilder: Ombudsmanden (14 april 2014): *Ombudsmand alvorligt bekymret for kommunal spareplan for anbragte børn*. www.ombudsmanden.dk. Og Nepper-Rasmussen, K. (13. oktober 2015) *Ombudsmand efter Odense-sag: Hold loven - selvom der skal spares*. www.dr.dk

Noter

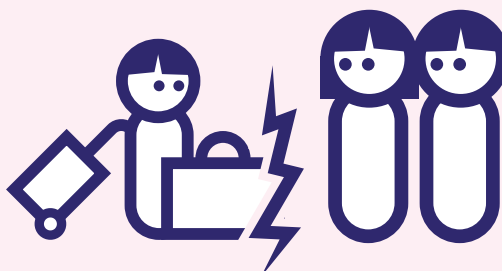
46. Statsrevisorerne (2016): *Rigsrevisionens beretning om indsatsen over for anbragte børn.*
47. Den børnefaglige undersøgelse (§ 50-undersøgelsen) skal sikre en helhedsbetragtning af barnet, dets ressourcer og udfordringer på en række parametre, bl.a. barnets udvikling og adfærd, familie- og skoleforhold og er grundlaget for hvilken hjælp, kommunen skal iværksætte for at hjælpe barnet (Bekendtgørelse om lov om social service § 50).
48. Ifølge § 140 i serviceloven skal der udarbejdes en handleplan, inden der træffes afgørelse om foranstaltninger. Handleplanen skal beskrive formålet med indsatsen, og den skal indeholde konkrete mål for barnets trivsel og udvikling (Bekendtgørelse om lov om social service, § 140).
49. Ifølge § 70 i serviceloven skal der tre måneder efter følges op på en anbringelse og handleplanen. Herefter skal kommunen med højst seks måneders mellemrum følge op på barnet for at vurdere, om indsatsen og handleplanen skal justeres.
50. Der er sparsom viden om kvalitet i sagsbehandlingen i børnesager. I denne rapport ser vi derfor udelukkende på, om lovgivningen er overholdt, omend data også her er begrænset. Afholdelse af børnesamtaler siger fx ikke nødvendigvis noget om, hvorvidt barnet har oplevet en reel inddragelse.
51. Hvis barnet skal anbringes, skal der afholdes en børnesamtale med barnet, inden der træffes afgørelse om valg af en foranstaltning – enten en forebyggende indsats eller en anbringelse. Børnesamtalen skal afholdes i forbindelse med den børnefaglige undersøgelse og udarbejdelse af barnets handleplan. Hvis ikke der afholdes en samtale, skal barnets perspektiv søges tilvejebragt på anden vis. (Bekendtgørelse om lov om social service § 50, stk. 3)
52. Dette underbygges bl.a. også af Leeson, C. (2007): *My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes.* I *Child and Family Social Work.* (12)3: 268-277.
53. Egelund, T. m.fl. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge – erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
54. Undersøgelsen bygger på en survey blandt tilfældigt udvalgte børn og unge på 11, 13, 15 og 17 år, der i foråret 2014 var anbragt uden for hjemmet. 1.404 børn og unge har deltaget i undersøgelsen og er bl.a. blevet spurgt, om de er blevet taget med i forhold til beslutningen om deres anbringelsessted. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd påbegyndte undersøgelsen om anbragte børn og unges trivsel i 2014. Denne undersøgelse er den første i rækken, som planlægges at udkomme hvert andet år fremover.
55. Undersøgelsen er baseret på et så lille antal sager (121), at det er svært at udlede generelle konklusioner på baggrund af tallene. Desuden er undersøgelsen af ældre dato, og det er svært at vide, om det samme billede gør sig gældende på nuværende tidspunkt. Rigsrevisionens beretning fra 2016 peger dog på, at der fortsat er problemer med sagsbehandlingen af sager om anbringelse af børn og unge. Kilde: Rigsrevisionen (2016): *Beretning om indsatsen over for anbragte børn.*
56. Frivillige foranstaltninger omfatter aflastningsordninger, fast kontaktperson og anbringelse.
57. Kommunen er som udgangspunkt forpligtet til at tilbyde alle børn og unge en samtale – uanset deres alder – før der træffes afgørelse om en støtteforanstaltning. Samtalen kan dog undlades, hvis barnets modenhed eller sagens karakter i afgørende grad taler i mod samtale gennemførelse. I cirka halvdelen af de 47 sager, hvor der ikke er afholdt samtale med barnet eller den unge, foreligger der ikke en vurdering af, om der kunne afholdes samtale med barnet eller den unge. I 61% af sagerne, hvor der ikke er foregået en børnesamtale, er barnets eller den unges holdning ikke søgt tilvejebragt på anden vis. Kilde: Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*
58. 12% af de adspurgte familier havde slet ikke haft personrettet tilsynsbesøg i 2013.
59. 14% af de adspurgte familier havde slet ikke haft personrettet tilsynsbesøg i 2011.
60. En lignende undersøgelse foretaget af Ankestyrelsen i 2011 af 121 sager viste, at der i 24% af sagerne ikke var udarbejdet en handleplan, selvom der burde. Denne undersøgelse omhandler sager om frivillige foranstaltninger såsom aflastningsordninger, fast kontaktperson og anbringelse. Kilde: Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*

BØRNS VILKÅR

PROBLEMER MED MYNDIGHEDERNE

661

Så mange samtaler handlede om problemer med anbringelsessted/plejefamilie, problemer med de sociale myndigheder og problemer med Statsforvaltningen.

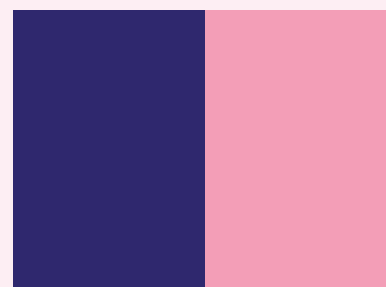
284

Så mange børn med en sag i kommunen fik en bisidder fra Børns Vilkår.

13 gange

klagede Børns Vilkår over en kommunal afgørelse

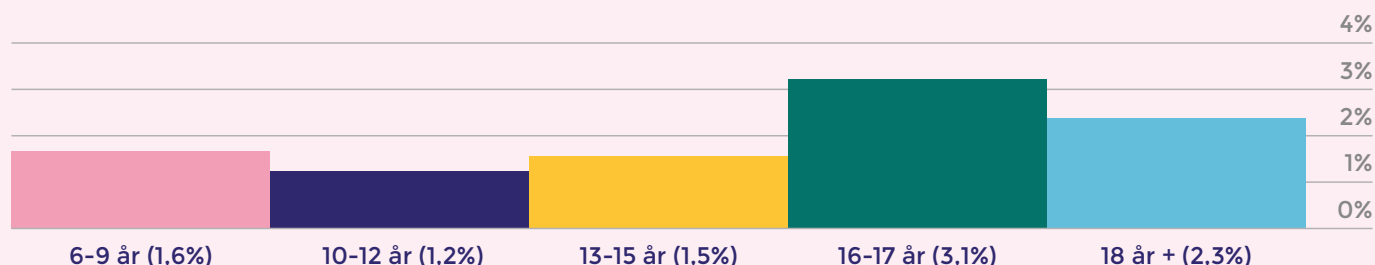
2% Drenge

2% Piger

Samtaler om myndighedssvigt fylder lige meget hos piger og drenge.

Børns Vilkår klager over kommunale afgørelser, når barnet ikke føler sig hørt og derfor er uenig i kommunens afgørelse, eller når Børns Vilkår vurderer, at kommunen har lavet et forkert skøn i forbindelse med en afgørelse - eller ikke har overholdt lovgivningen.

Problemer med myndighederne fylder mest hos de 16-17-årige

Så meget udgør samtaler om problemer med myndighederne inden for den givne aldersgruppe.

Det siger børnene

“Når jeg taler med min sagsbehandler, siger jeg det, de gerne vil høre. Jeg fortæller ikke, hvordan det går derhjemme, jeg stoler sgu ikke på sagsbehandlere. De lytter ikke til mig alligevel”.

16-årig anbragt pige, der på to år har haft fem forskellige sagsbehandlere.

“Jeg føler ikke, kommunen lytter til mig, jeg føler mig nødsaget til at gøre noget dumt ved mig selv, hvis de tvinger mig til at flytte hjem til min mor. Jeg er ikke bange for at dø, jeg er mere bange for at skulle hjem til min mor. Hvorfor skal der ske alt det her, før de lytter til mig?”

14-årig dreng. Først da drengen forsøger selvmord og efter massiv støtte fra Børns Vilkår, vurderer kommunen, at der er grundlag for at anbringe drengen hos onklen og hans familie og ikke hos moren, som kommunen ellers har insisteret på.

9

UDSATTE BØRNS SKOLEGANG

“... han begyndte at lukke sig inde, han kom ikke i skole, og der var ingen, der kunne få ham til det. Til sidst var det bare så længe siden, at så var det bare mærkeligt at komme. Han har siddet hjemme på sit værelse hos min far i to år uden nogen gjorde noget... jeg tror, det var en blanding af, altså, der har være alt det uro med mine forældres skilsmisse... så det var bare sådan en ond cirkel.”

Pige, 16 år om sin lillebror, 12 år

VIDENSGRUNDLAG

Andelen af udsatte børn, der afslutter grundskolen er veldokumenteret i form af årlige tal fra Danmarks Statistik. Omfanget af anbragte børn, der over en længere periode står uden skoletilbud, og omfanget af undervisningen på interne skoler er mindre belyst, hvorfor der kun kan konkluderes delvist på dette område.

Derfor er dårlig skolegang for udsatte børn et svigt

En god skolegang er essentiel for et godt børneliv og for at klare sig godt i voksenlivet.⁶¹ For udsatte børn og unge⁶² er uddannelse en af de væsentligste faktorer i forhold til at understøtte en positiv ændring i udsatte børn og unges livsforløb.⁶³ Desuden kan skolen spille en væsentlig rolle i forhold til børns oplevelse af livskvalitet. Det er i stor udstrækning her, de oplever ligeværdige relationer, kan opbygge selvtillid og udvikle både sociale og faglige kompetencer.

SÅDAN STÅR DET TIL

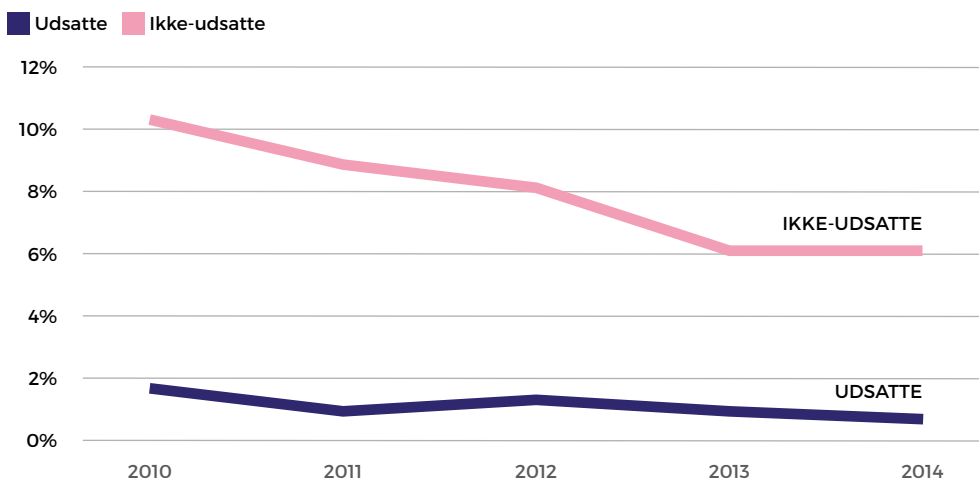
Udsatte børn har en dårligere skolegang end ikke-udsatte

- Udsatte børn og unge i Danmark har generelt en dårligere skolegang end ikke-udsatte børn i Danmark. 6,2% af alle udsatte 18-årige afsluttede ikke grundskolen i 2013. Til sammenligning var det kun 0,6% af alle ikke-udsatte, som ikke havde afsluttet grundskolen. Der er i perioden 2010–2014 sket en positiv udvikling i andelen, der afslutter 9. klasse og de opnåede resultater i nationale tests for både gruppen af udsatte og ikke-udsatte. Udviklingen er dog størst for ikke-udsatte unge.
- I 2013 havde 16% af anbragte børn og unge på opholdssteder og døgninstitutioner ikke modtaget undervisning i gennemsnitligt seks måneder før anbringelsen ifølge SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Samtidig har ombudsmanden efter tilsynsbesøg konstateret, at interne skoler på anbringelsessteder ikke tilbød tilstrækkelig undervisning.

DET MENER VI

- Regeringen har sat udsatte børns skolegang på dagsordenen med det sociale mål om, at udsatte børn og unges faglige niveau i læsning og matematik i folkeskolen skal forbedres. Der mangler dog konkrete mål for, hvor meget niveauet skal forbedres, og hvordan målsætningen søges opfyldt. Anbragte børns læring skal prioriteres højt. Af samme årsag bør man med jævne intervaller afdække omfanget af anbragte børn, der i en længere periode står uden skoletilbud, ligesom undervisningen på interne skoler bør undersøges nærmere.

Figur 19: Andelen af udsatte og ikke-udsatte 18-årige, som ikke har afsluttet grundskolen

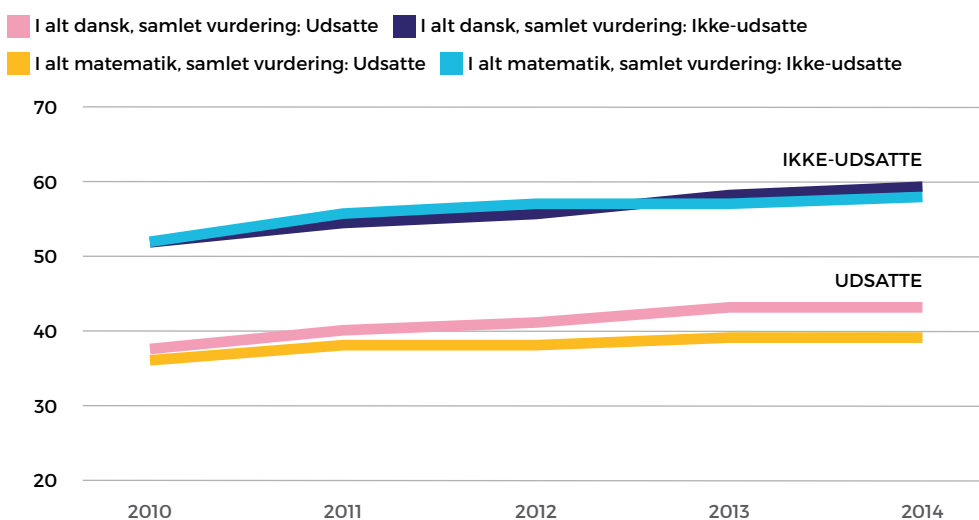

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel BU23A.

Færre udsatte unge har gennemført grundskolen sammenlignet med ikke-udsatte

I 2014 var der i alt 388 udsatte unge på 18 år, som ikke havde afsluttet grundskolen. Det svarer til 6,2% af alle udsatte unge. Til sammenligning var der kun 0,6% af alle ikke-udsatte, som ikke havde afsluttet grundskolen som 18-årige i 2014. For begge grupper er der sket en forbedring siden 2010, hvor andelen, der ikke afslutter 9. klasse, er faldet fra 10,3% til 6,2% for udsatte og fra 1,5% til 0,6% for ikke-udsatte. Forbedringen er dermed mest markant for de ikke-udsatte unge, og fra 2013-2014 er der ikke sket fremgang for de udsatte unge.

Figur 20: Udsatte og ikke-udsatte børns score i de nationale tests i 6. klasse 2010-2013

Kilde: Danmarks Statistik, statistikbanken.dk, tabel BU31A.⁶⁵

Udsatte børns faglige niveau er dårligere end ikke-udsatte børns

Alle elever i folkeskolen inklusiv elever i specialklasser, specialskoler og dagbehandlingstilbud skal deltage i de nationale tests.⁶⁴ Figur 20 viser testresultaterne fra de nationale tests i dansk og matematik i 6. klasse for hhv. udsatte og ikke-udsatte børn, hvor det ses, at udsatte børn generelt klarer sig dårligere i både dansk og matematik end deres jævnaldrende klassekammerater, som ikke er udsatte. For både udsatte og ikke-udsatte børn er der sket en stigning fra 2010-2013 i deres score i både dansk og matematik. Denne stigning fortsætter for gruppen af ikke-udsatte børn i 2014, mens der for gruppen af udsatte børn ikke er sket en udvikling fra 2013-2014.

FAKTA

Mange udsatte børn og unge er ikke indskrevet i et skoletilbud

Antallet af skoleløse børn opgøres ikke systematisk. Ifølge en undersøgelse fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd havde 16% af anbragte børn i 2013 ikke modtaget undervisning i gennemsnitligt seks måneder før anbringelsen.

Kilde: Ottosen, M. H. m.fl. (2014): *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

FAKTA

Anbragte børn er oftere ensomme

En rapport fra SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd viser, at anbragte børn er mere sårbare end ikke-anbragte børn og unge og har ofte vanskeligere ved at skabe sociale relationer til jævnaldrende. De er sjældnere sammen med venner og føler sig oftere ensomme. Ydermere bliver de i højere grad udsat for mobning sammenlignet med børn og unge, som ikke er anbragt. Dette skyldes bl.a., at mange anbragte børn ofte skifter nærmiljø, hvis de for eksempel skal til en ny plejefamilie, et nyt opholdssted eller skal flytte tilbage til deres forældre.

Kilde: Ottosen, M. H. m.fl. (2014): *Anbragte børn og unges trivsel 2014*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

Ombudsmand: Anbragte børn har krav på undervisning i alle folkeskolens fag

Ombudsmanden har efter tilsynsbesøg på anbringelsessteder for børn og unge konstateret, at flere interne skoler på anbringelsessteder ikke tilbød tilstrækkelig undervisning. På én skole blev der kun undervist i hovedfagene dansk, matematik og engelsk.

“Alle børn i Danmark har krav på undervisning, og for anbragte børn og unge kan uddannelse være et springbræt i livet. Derfor er det vigtigt, at de interne skoler lever op til lovens krav om som udgangspunkt at undervise i den fulde fagrække”, siger ombudsmand Jørgen Steen Sørensen. Han tilføjer, at ansvaret også ligger hos kommunerne, der fører tilsyn med de interne skoler.

Kilde: Ombudsmanden (14. januar 2016): *Anbragte børn har krav på undervisning i alle folkeskolens fag*.

Noter

61. Bl.a. Perthou, A.S. (2008): *Skolegang under anbringelse*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
62. Udsatte børn og unge defineres her med udgangspunkt i Danmarks Statistiks definition som børn og unge, der enten er anbragt uden for hjemmet, eller som modtager en forebyggende foranstaltning i form af personrettet støtte.
63. Rambøll. (2012): *Afrapportering. Analyse af de økonomiske konsekvenser på området for udsatte børn og unge*. Foretaget for Social- og Integrationsministeriet. Egmont Fonden: *Signaturprojekt. Anbragte børns læring*. Og Vinnerljung, B. m.fl. (2010): *Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn*. I Socialstyrelsen Social Rapport 2010, kap 7, s 227-266. Stockholm: Socialstyrelsen. Og Mortensøn, M. & Neerbæk, M. (2008): *Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
64. Fra 2.-8. klasse skal en elev tage ti obligatoriske tests. Danmarks Statistik benytter testresultaterne fra de nationale tests i dansk og matematik i 6. klasse til at give et billede af det faglige niveau blandt udsatte børn og unge. Point-skalaen fra 0-100 er opdelt sådan, at 1-10 point er "klart under middel", 11-35 point er "under middel", 36-65 point er "middel", 66-90 er "over middel", og 91-100 er "klart over middel". Data stammer fra UNI-C, som var databehandler for Undervisningsministeriet. Kilde: Danmarks Statistik, tabel BU23.
65. Undtagelser gælder børn med fysisk og/eller psykisk funktionsnedsættelse, utilstrækkelige danskundskaber, eller fordi eleven er fritaget fra undervisning i faget. Kilde: Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Styrelsen for It og Læring (2016): *Test- og prøvesystemet. De nationale test. Brugervejledning for skoler*.

SAGSBEHANDLINGSTID FOR ULEDSAGEDE FLYGTNINGEBØRN

“Når man er sig selv, så er man mere ansvarlig, så skal man selv klare det hele, og man ved ikke, om det er rigtigt eller forkert. Jeg har sådan en følelse, hvor jeg ikke rigtigt føler mig tryk, når mine forældre ikke er der.”
Anonym⁶⁷

Derfor er lang ventetid på familiesammenføring et svigt

Uledsagede mindreårige asylansøgere befinder sig i en sårbar og udsat position. De skal finde sig til rette i et nyt og fremmed land uden deres nærmeste familie, og under asylsagsbehandlingen befinder de sig i en venteposition uden at vide, hvad deres fremtid bringer. For mange fortsætter denne uvished, fordi uledsagede børn under 18 år kun kan få midlertidigt ophold i Danmark. Samtidig kan børnene være traumatiserede af voldsomme oplevelser i deres hjemland og under flugten.⁶⁸ Tilsammen kan disse faktorer udgøre en stor belastning.

Ifølge Børnekonventionen er modtagerlande forpligtede til at behandle uledsagede børns ansøgninger om opholdstilladelse og familiesammenføring på en positiv, human og hurtig måde samt uden negative virkninger for ansøger og dennes familiemedlemmer.⁶⁹

VIDENSRUNDLAG

Viden om sagsbehandlingstiden på ansøgninger om ophold og familiesammenføring er sparsom, da der ikke er tilgængelige data på området. Dermed må konklusionerne tages med forbehold.

SÅDAN STÅR DET TIL

Forlænget ventetid på afgørelser om familiesammenføring

- Udviklingen i sagsbehandlingstiden på ansøgninger om familiesammenføring er vanskelig at følge grundet fravær af data. I forhold til ansøgninger om opholdstilladelse har hvert tiende barn i 2016 ventet i næsten et år for at få behandlet sin ansøgning.
- I 2014–2015 modtog Udlændingestyrelsen i alt 159 ansøgninger om familiesammenføring fra herboende uledsagede flygtningebørn. I september 2015 var to ud af tre sager stadig uafklarede. Ud over de verserende sager var der fire sager, hvor børnene havde ventet mellem to og fire år på en afklaring. Udlændingestyrelsens servicemål for sagsbehandling på området er ti måneder.

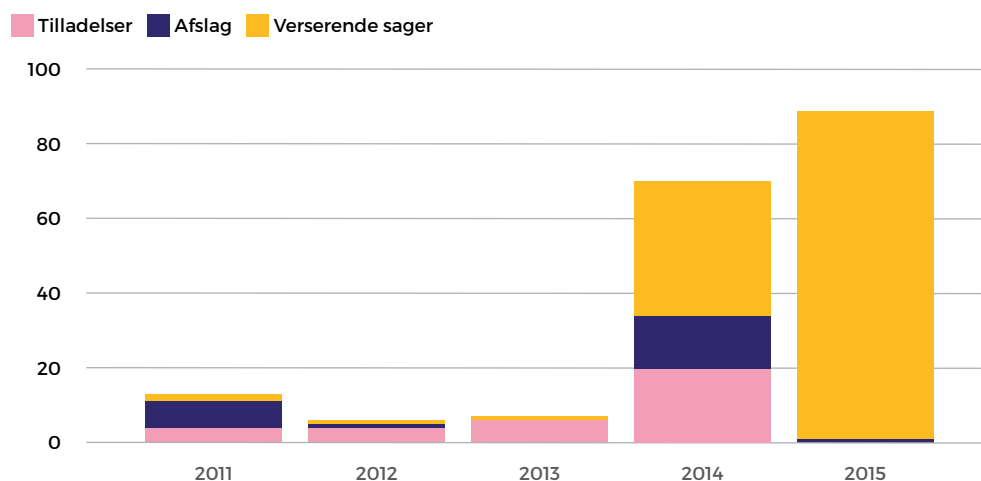
DET MENER VI

- Flygtningebørn har ret til at få behandlet deres ansøgninger om opholdstilladelse og familiesammenføring hurtigt. Udlændingestyrelsen bør prioritere disse sager og registrere sagsbehandlingstiden. Kun på den måde bliver det muligt at følge med i, hvorvidt Danmark lever op til konventionsbestemmelserne på området.

Markant stigning i antallet af ubehandlede sager om familiesammenføring i 2014 og 2015

Figur 21 viser tal fra en opgørelse over perioden 1. januar 2011 til 31. august 2015. I denne periode søgte 185 uledsagede flygtningebørn om familiesammenføring i Danmark. Langt størstedelen af børnene søgte om familiesammenføring i 2014 og 2015. 128 sager er verserende, og de fleste af disse sager er fra 2014 og 2015. Tæt på halvdelen af de 70 ansøgninger fra 2014 var verserende 31. august 2015, og ud af de 89 ansøgninger fra 2015 var 88 verserende 31. august samme år og dermed kun en enkelt sag afklaret. Udlændingestyrelsens servicemål for sagsbehandling på området er ti måneder.⁷¹

Figur 21: Antal tilladelser, afslag og verserende ansøgninger i sager om familiesammenføring for uledsagede flygtningebørn, 2011-2015

Kilde: Udlændinge-, Integrations- og Boligministeren: Svar på spørgsmål 65: UUI alm. del af 27. oktober 2015.

FAKTA

Næsten hver tiende uledsaget mindreårig venter cirka et år på svar om ophold

I løbet af de første ni måneder af 2016 har Udlændingestyrelsen behandlet og afgjort i alt 919 ansøgninger om opholdstilladelse fra uledsagede mindreårige asylansøgere. Næsten 10% af børnene har måttet vente næsten et år, før de fik svar. Den lange ventetid for de ca. 100 børn står i kontrast til Udlændingestyrelsens erklærede mål om, at ansøgninger fra netop denne gruppe asylansøgere skal behandles ekstra hurtigt.

Sagsbehandlingstiden skal ses i kontekst af, at der er sket en markant stigning i antallet af uledsagede børn, der søger asyl i Danmark.⁷² Indtil 2014 har antallet af asylansøgere været nogenlunde stabilt, men det er steget i 2014 og igen i 2015. I 2011 søgte i alt 282 uledsagede børn asyl i Danmark, i 2014 var antallet 818, og i 2015 var det 2.144. I de første ni måneder af 2016 har 1.099 uledsagede flygtningebørn søgt om asyl i Danmark.⁷³

Kilder: Udlændingestyrelsen (2016): *Tal på udlændingeområdet pr. 30.09.2016*.
Og Udlændingestyrelsen, (2016): *Tal og fakta på udlændingeområdet 2015*.

Noter

67. Citat fra et barn, udgivet i Eistrup, A. (2015): *Man har brug for både hjælp og held*, Børnerådet.
68. Dansk Flygtningehjælp (2009): *Status på fakta og udfordringer i arbejdet med flygtninge med traumer i Danmark*.
69. Jf. Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder, artikel 10, stk. 1 og 2.
70. Dataene fremgår af et svar til

Folketinget fra udlændingemini-steren. Det bemærkes, at dataene er behæftet med usikkerhed, da udlændingemyndighedernes elektroniske sagsbehandlingssystem er opbygget som et journaliserings- og sagsstyringssystem og ikke som et statistiksystem. Kilde: Udlændinge-, Integrations- og Boligministeren (den 24. november 2015): *Svar på spørgsmål 65: UUI alm. del af 27.*

oktober 2015.

71. Udlændingestyrelsen (den 2. februar 2016): *Ændrede servicemål*. www.nyidanmark.dk
72. Størstedelen af de uledsagede børn er unge drenge over 15 år, som er flygtet fra Afghanistan, Syrien og Eritrea. Kilde: Udlændingestyrelsen (2016): *Tal og fakta på udlændingeområdet 2015*.
73. Tallene er foreløbige, og

Udlændingestyrelsen tager forbehold for efteropdateringer af datagrundlaget frem mod offentliggørelsen af de endelige tal.

Kapitel 3

Det omgivende samfund

“Jeg håber, at vi kan være med til at sikre, at der ikke er nogen, der skal have samme skæbne som mine søstre og jeg. Det vil være stort, hvis politikerne vil lave nogle af de her ting om: Både det med forældelsesfristerne og størrelserne på erstatningerne. Men jeg vil se handling. Jeg tror ikke på ord, jeg tror på handling.”

Nanna Hansen, som sammen med sine tre søstre har anlagt sag mod en kommune, der trods adskillige underretninger undlod at gribe ind over for bl.a. seksuelle overgreb begået af deres plejefar. I første omgang har kommunen forsøgt at få sagen henlagt på grund af forældelse.

“Jeg vil gerne hjælpe andre børn og unge med at tro på sig selv. De skal vide, at selv om man bliver smidt ud og folk vender ryggen til en, så kan man godt klare den. Men det er afgørende, at man ikke mister troen på sig selv.”

Mathias Bast, 18 år, der kan se tilbage på en svær barndom, som han stadig kæmper med. Hvorfor? Det har flere lærere, pædagoger, psykologer og andre specialister forsøgt besvare op gennem årene.

“Jeg vil gerne punktere den heftige skam, der omgærder alkoholmisbrug især i velstillede familier. En skam, der gør, at hverken børn eller voksne tør at række ud og få hjælp. Umiddelbart tror man, at alkoholmisbrug hænger sammen med social udsathed. Men alkoholmisbrug er mere udbredt end man skulle tro i velstillede familier. Men det er en gruppe, vi ikke har tilstrækkeligt fokus på.”

Lotus Turèll, der voksede op i skyggen af alkoholmisbrug. Hun mener, der er brug for at bryde tabuet, så det er lettere for familierne og deres børn at få hjælp.

GRIBER VI IND?

“Min fodboldtræner opdagede det også, fordi jeg havde blå mærker. Mine naboer havde reageret på det. Der ligger masser af underretninger. Da jeg var 12 eller 13, der fik jeg nok... Men de (kommunen, red.) troede ikke på mig.”

Pige, 16 år

VIDENSGRUNDLAG

Der er gode og dækkende data fra Ankestyrelsen om omfanget af underretninger, og vi kan følge udvikling heraf - dog uden at kunne sige, om der underrettes tilstrækkeligt. Viden om befolkningens kendskab til underretningspligten og underretningsmønsteret er ikke umiddelbart tilgængelig og kan ikke følges over tid. I denne rapport henvises til en særlig undersøgelse, som TNS Gallup har foretaget for Børns Vilkår og TrygFonden til dette formål.

Derfor er det vigtigt at gribe ind

Børn har ret til beskyttelse, hvis deres trivsel og udvikling er truet på grund af vold, misbrug, vanrøgt eller andre former for omsorgssvigt. Alle borgere i Danmark er forpligtede til at gribe ind over for svigt ved at underrette myndighederne, hvis der er kendskab til omsorgssvigt.⁷⁴ Lærere, pædagoger, læger, sundhedsplejersker og andre offentligt ansatte har skærpet underretningspligt, dvs. de er forpligtede til at underrette alene på en mistanke.⁷⁵

At undlade at underrette er et svigt, der kan betyde, at et barn i årevis er overladt til en tilværelse, der hæmmer barnets udvikling og trivsel, og som kan præge barnet negativt resten af livet.

SÅDAN STÅR DET TIL

To ud af tre vil ikke underrette om vold mod et barn

- To ud af tre danskere vil ikke underrette kommunen, hvis de får kendskab til, at et barn bliver slået på trods af, at de er omfattet af underretningspligten. Samtidig kender 40% af alle voksne i Danmark ikke til underretningspligten.
- Kommuner landet over melder om et stigende antal underretninger i de senere år. I 2015 modtog landets kommuner 96.948 underretninger, som omhandlede 58.616 børn. Der er store forskelle fra kommune til kommune. Hvor nogle kommuner i 2015 modtog under ti underretninger pr. 1.000 børn, blev der i andre kommuner indgivet over 70 underretninger pr. 1.000 børn.

DET MENER VI

- Alle har pligt til at gribe ind, hvis et barn udsættes for omsorgssvigt. Børns mulighed for at få hjælp er tilsyneladende afhængig af, hvilken kommune barnet bor i, og hvem barnet omgås, da fire ud af ti ikke kender til underretningspligten. Der er brug for generel oplysning om konsekvenserne af omsorgssvigt og forpligtelsen til at gribe ind.

FAKTA

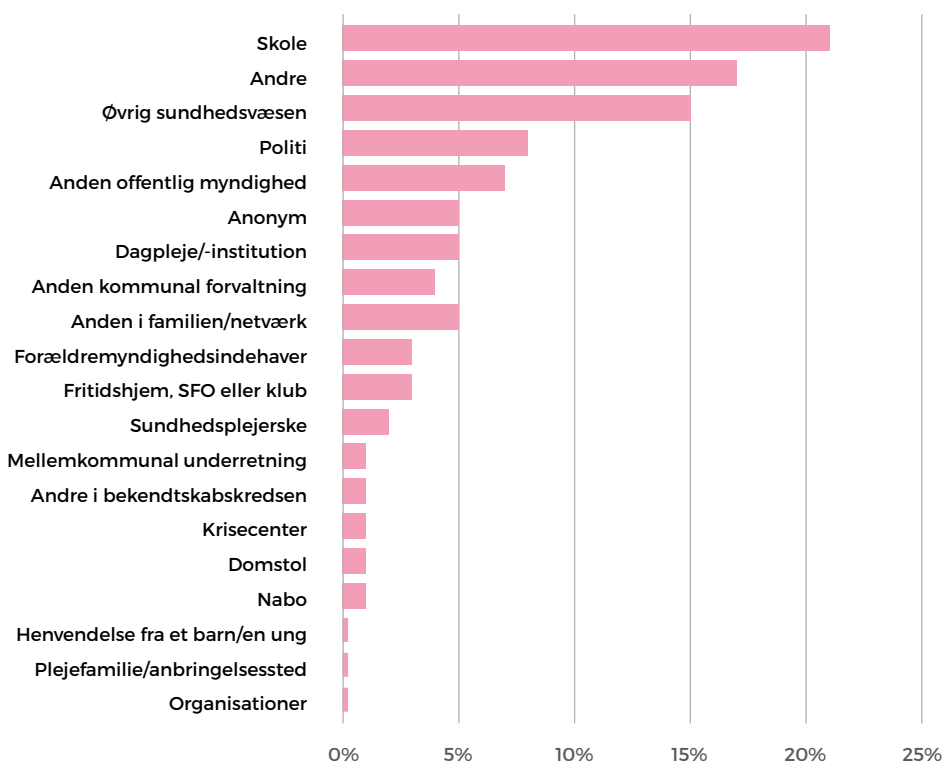
40% kender ikke til deres underretningspligt

Det viser en undersøgelse foretaget af Gallup for Børns Vilkår. Her svarer 60% 'ja' til spørgsmålet: 'Har du kendskab til den såkaldte underretningspligt?', 36% svarer 'nej', og 4% svarer 'ved ikke'. Samtidig erklærer 20% af danskerne sig 'enig' eller 'overvejende enig' i udsagnet: 'Hvis et barn oplever omsorgssvigt (fx psykisk vold, fysisk vold, seksuel krænkelse eller vanrøgt) ... er det svært at gøre noget, fordi man ikke bør blande sig i andres måde at opdrage deres børn på'.

Kilde: TNS Gallup (2016). Undersøgelse foretaget for Børns Vilkår i august 2016 blandt 1.066 repræsentativt udvalgte respondenter på 18 år eller derover.

Figur 22: Disse har foretaget underretningerne i 2015

Kilde: Ankestyrelsen (2016); Ankestyrelsens statistikker. Underretningsstatistik. Årsstatistik 2015.

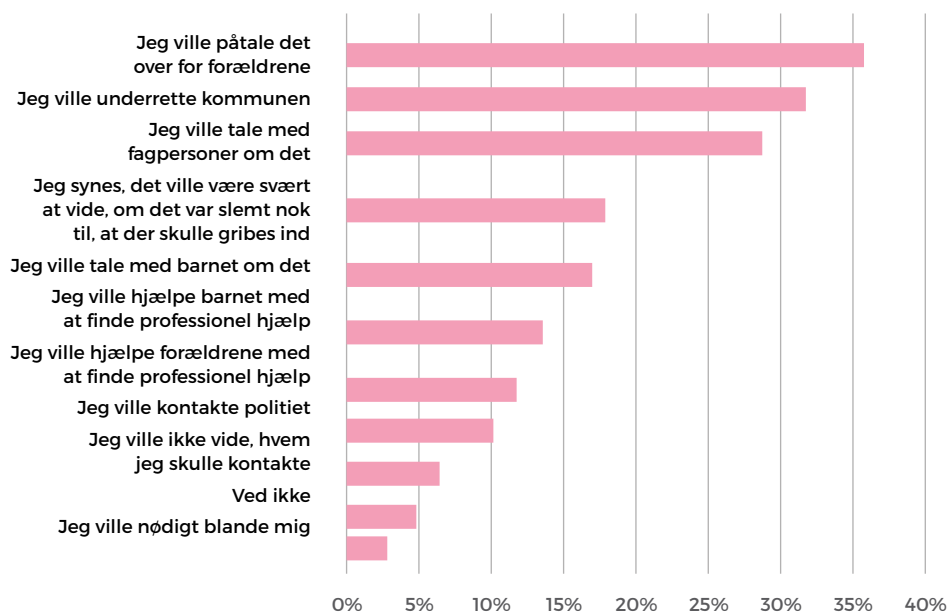
96.948 underretninger i 2015

I 2015 modtog landets kommuner 96.948 underretninger, som omhandlede 58.616 børn. 'Skoler' har foretaget den største andel af underretningerne - nemlig 21% - i 2014 var andelen 20%. 31 % af underretningerne var foretaget af 'Andre', 'Anden i familie eller netværk', 'Forældremyndighedsindehaveren', 'Nabo', 'Andre i bekendtskabskredsen' eller 'Anonym'. Dette er samme i niveau som i 2014.⁷⁶

32% vil underrette kommunen, hvis de får kendskab til, at et barn bliver slået

Det viser en undersøgelse foretaget af TNS Gallup for Børns Vilkår i 2016. Der er flest, som svarer, at de vil påtale det over for forældrene, hvis de fik kendskab til, at et barn bliver slået. Det gælder for ca. 36%. Næstflest vil underrette kommunen, hvilket gælder for ca. 32%.

Figur 23: Hvordan ville du reagere, hvis du fik kendskab til, at et barn blev slået?

Kilde: TNS Gallup (2016). Undersøgelse foretaget for Børns Vilkår i august 2016 blandt 1.066 repræsentativt udvalgte respondenter landet over på 18 år eller derover.⁷⁶

FAKTA

Store forskelle fra kommune til kommune

Hvis et barn bliver udsat for mishandling eller anden form for svigt i hjemmet, har barnets bopæl betydning. Der er stor forskel på, hvor mange underretninger kommunerne modtager. Hvor nogle kommuner i 2015 modtog under ti underretninger pr. 1.000 børn, blev der i andre kommuner indgivet over 70 underretninger pr. 1.000 børn. Samtidig er der forskel på kommunernes håndtering af sagerne. Tal fra 2014 viser, at der i nogle kommuner er igangsat en børnefaglig undersøgelse i 65% af sagerne, mens det i andre kommuner kun gælder for 4% af sagerne.⁷⁸

Kilde: Ankestyrelsen (2016): *Ankestyrelsens statistikker, Underretningsstatistik. Årsstatistik 2015*. Og Patscheider, C. (12. marts 2016): *Svigt af børn håndteres vidt forskelligt fra kommune til kommune*. www.Politiken.dk.

Noter

74. Jf. serviceloven §154

75. Jf. serviceloven §153

76. For børn i alderen 0-11 år blev medlem 31% og 37% af alle underretningerne begrundet med omsorgssvigt og overgreb mod barnet. For unge i alderen 12-14 år var det 23%, og for unge mellem 15-17 år var det 15%. For unge i alderen 12-14 år blev 32% af underretningerne begrundet med adfærdsproblemer, mens det

var 34% for de 15-17-årige. Yderligere 23% af underretningerne om de 15-17-årige blev begrundet med misbrug og kriminalitet.

77. Tallene summerer ikke til 100, da der kan angives flere svarkategorier.

78. Ifølge Ankestyrelsen skal dette tal tages med forbehold pga. tekniske udfordringer med at indhente data jf. Patscheider, C. (12. marts 2016): *Svigt af børn håndteres vidt*

forskelligt fra kommune til kommune. www.Politiken.dk.

Litteraturliste

- Albæk, M. M. (26. januar 2016): *15-årig pige fra Kundby-sagen skal blive i isolation*. www.dr.dk.
- Ankestyrelsen (2009): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser. Anbringelser af børn og unge. December 2009*
- Ankestyrelsen (2011): *Ankestyrelsens praksisundersøgelser om inddragelse af børn og forældre i sager om frivillige foranstaltninger.*
- Ankestyrelsen (2012): *Ankestyrelsens undersøgelse af anbringelsessteders oplevelse af det kommunale tilsyn. Marts 2012*
- Ankestyrelsen (2014): *Undersøgelse om samarbejdet mellem plejefamilier og kommuner. Delundersøgelse 2: Plejefamiliers vurdering af samarbejdet med kommuner. September 2014.*
- Ankestyrelsen (2016): *Ankestyrelsens statistikker. Underretningsstatistik. Årsstatistik 2015.*
- Ankestyrelsen og Socialstyrelsen (2012): *Opfølgning på implementering af Barnets Reform. Bestilt af Social- og Integrationsministeriet.*
- Barlach, L. & Stenager, K. (2012): *Årsstatistik 2011. Kvinder og børn på krisecenter.* LOKK & Socialstyrelsen.
- Barlach, L. & Stenager, K. (2013): *Årsstatistik 2012. Kvinder og børn på krisecenter.* LOKK & Socialstyrelsen.
- Barlach, L. & Stenager, K. (2014): *Årsstatistik 2013. Kvinder og børn på krisecenter.* LOKK & Socialstyrelsen.
- Barlach, L. & Stenager, K. (2015): *Årsstatistik 2014. Kvinder og børn på krisecenter.* LOKK & Socialstyrelsen.
- Bekendtgørelse af FN-konvention af 20. november 1989 om Barnets Rettigheder
- Bekendtgørelse af lov om fuldbyrdelse af straf m.v.
- Bekendtgørelse af lov om rettens pleje
- Bekendtgørelse af lov om social service
- Bekendtgørelse af magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet
- Bekendtgørelse om børnehuse
- Benjaminsen, L. (2009): *Hjemløshed i Danmark 2009. National kortlægning.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Benjaminsen, L. & Lauritzen, H. H. (2013): *Hjemløshed i Danmark 2013. National kortlægning.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Benjaminsen, L. & Lauritzen, H. H. (2015): *Hjemløshed i Danmark 2015. National kortlægning.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Boserup, B. og Merrild, L. (2012): *Omsorgssvigt - Et redskabshæfte til professionelle.* Børns Vilkår.
- Bronfenbrenner, U. (1979): *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design.*
- Børnerådet (2016): *Børneindblik nr. 1/16*
- Børnerådet (2016): *Børneindblik nr. 8/16*
- Børns Vilkår (2016): *Børn i komplekse skilsmisser. En kvalitativ undersøgelse af børns oplevelse af komplekse skilsmisser.*
- Børns Vilkår og Egmont Fonden (2015): *"Jeg er træt af at være deres brevdue." En undersøgelse af hvordan børn oplever konfliktfyldte skilsmisser.* Center for Straffuldbyrdelse, Kriminalforsorgen (august 2016).
- Christoffersen, M. (1999): *Risikofaktorer i barndommen.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Christoffersen, M. (2003): *Risikofaktorer i barndommen og social arv.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Danmarks Domstole (2016): *Statistik for fogedsager for 2010-2015. Modtagne fogedsager opdelt på sagstyper.* Danmarks Statistik (2016): *Vielser og skilsmisser 2015.*
- Dansk Flygtningehjælp (2009): *Status på fakta og udfordringer i arbejdet med flygtninge med traumer i Danmark.*
- Direktoratet for Kriminalforsorgen (2016): *Gennemsnitligt ugebelæg af indsatte under 18 år indsat i fængsler og arresthuse, 2010-2015.*
- Deloitte (2015): *Erfaringsopsamling af børnehuse.* Foretaget for Socialstyrelsen.
- Dürrfeld, S. K. (5. august 2016): *8-årig datter kvalt: Moderen afslørede hjerteskrærende detaljer om faderen og datteren.* www.BT.dk
- Egelund, T. m.fl. (2010): *Sammenbrud i anbringelser af unge - erfaringer, forklaringer og årsagerne bag.* SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Egmont Fonden; *Signaturprojekt. Anbragte børns læring.*
- Eistrup, A. (2015): *Man har brug for både hjælp og held.* Børnerådet.
- Henningsen, I. (2009): *Mobning - sociale processer på afveje.* eXBus.
- Hvidtfeldt, U. A. m.fl. (2008): *Alkohol i Danmark. Kvantificering og karakteristik af storforbrugere og afhængige.* Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet for Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse.
- Høringssvar til lov om aktiv socialpolitik og lov om individuel boligstøtte, Danmarks Almene Boliger (BL), december 2015.
- Institut for Menneskerettigheder og Unicef (Gallup 2014): *Undersøgelse af danske skolebørns viden om menneskerettigheder og børnekonventionen.*
- Institut for Menneskerettigheder (2016): *Børn, Status 2015-16.*
- Institut for Menneskerettigheder (2016): *Frihedsberøvelse, Status 2015-16.*
- Justitsministeriets Forskningskontor (2012): *Isolationsfængsling 2010.*
- Justitsministeriets Forskningskontor (2014): *Drab i Danmark 2008-2011.*
- Justitsministeriet (2014): *Svar på spørgsmål nr. 10 (Alm. del.), stillet af Folketingets Retsudvalg d. 08-10-14.*
- Justitsministeriets Forskningskontor (2014): *Isolationsrapport 2012.*
- Justitsministeriets Forskningskontor, (2015): *Statistik om isolationsfængsling.* Udgivet d. 21-08-2015.
- Justitsministeriets Forskningskontor (2015a): *Statistik om isolationsfængsling.* Udgivet d. 02-03-2015.
- Justitsministeriets Forskningskontor (2016): *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2006-2015. Med separate opgørelser for kommuner og politikredse.*
- Karstoft, K. m.fl. (2012): *Senfølger og behandling af seksuelt misbrug i barndommen.* Videnscenter for Psykotraumatologi, Syddansk Universitet.

- Kofoed, J. & Søndergaard, D.M (red.) (2009): *Mobning. Sociale processer på afveje*. eXBus-projektet.
- Kristiansen, L. m.fl. (2008): *Alkohol i Danmark. Voksnes alkoholvaner og holdning til alkoholpolitik*. Center for Alkoholforskning, Statens Institut for folkesundhed, Syddanske Universitet, Syddansk Universitet for Sundhedsstyrelsen.
- Kvellido, Ø. (2013): *Børn i risiko*. Samfundslitteratur
- Lauritzen, H. H. m.fl. (2011): *Hjemløshed i Danmark 2011. National kortlægning*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd,
- Liem, M. (2012): *Familial Homicide Suicide*. The Oxford Handbook on Violence, Homicide and War. Red. Todd K. Shackelford, T. K. & Weekes-Shackelford, V. A (red.). Oxford: Oxford University Press.
- Leeson, C. (2007). My life in care: experiences of non-participation in decision-making processes. I *Child and Family Social Work*. (12)3: 268-277.
- Lindberg, S. (2010): "Helst skal man have en god barndom", 40 børns fortællinger om et liv med særlige vilkår. Børnerådet,
- Mackrill, T. (2010): *Passiv druk - en befolkningsundersøgelse*. TUBA
- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling (2016): *Nationale måltal - Trivsel*.
- Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Styrelsen for it og læring (2016): *Test- og prøvesystemet. De nationale test. Brugervejledning for skoler*.
- Moos-Bjerre Analyse (2014): *Håndtering af alkoholmisbrug i hjemmet. Spørgeskemaundersøgelse blandt lærere, september 2014*. Foretaget for TUBA.
- Mortensøn, M. & Neerbæk, M. (2008): *Fokus på skolegang ved visitation til anbringelse uden for hjemmet*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Nilsson, K. (7. juli 2016): *Flere børn udsat for vold og overgreb får hjælp*. www.Politiken.dk.
- Nepper-Rasmussen, K. (13. oktober 2015). *Ombudsmand efter Odense-sag: Hold loven - selvom der skal spares*. www.dr.dk
- Oldrup, H. m.fl. (2013): *Når børnefamilier sættes ud af deres lejebolig*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Oldrup, H. m.fl. (2016): *Vold og seksuelle overgreb mod børn og unge 2016*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Olofsson, M. (2010): Omsorg for gravide og småbørnsfamilier med rusmiddelproblemer.
- Ottosen, M. H. m.fl., (2014): *Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel 2014*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
- Ottosen, M. H. (2014): *Anbragte børn og unges trivsel 2015*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd,
- Ottosen, M. H. (2014): *Analyse om udviklingen i familieretlige konflikter*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Ombudsmanden (14. januar 2016): *Anbragte børn har krav på undervisning i alle folkeskolens fag*.
- Ombudsmanden (14 april 2014): *Ombudsmand alvorligt bekymret for kommunal spareplan for anbragte børn*.
- Patscheider, C. (12. marts 2016): *Svigt af børn håndteres vidt forskelligt fra kommune til kommune*. www.Politiken.dk.
- Pedersen, C. H. (30. november 2014): *Ekspert: Få børn fødes med alvorligt alkoholsyndrom i Danmark*. www.Politiken.dk
- Perthou, A. S. (2008): *Skolegang under anbringelse*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Petersen, G. m.fl. (2015): *Forsterskade effekter af alkoholforbrug under graviditeten*. Københavns Universitet.
- Ploug, N. (2007): *Socialt udsatte børn. Identifikation, viden og handlemuligheder i daginstitutioner*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd,
- Rambøll. (2012): *Afrapportering. Analyse af de økonomiske konsekvenser på området for udsatte børn og unge*. Foretaget for Social- og Integrationsministeriet.
- Rasmussen, M. m.fl. (2014): *Skolebørnsundersøgelsen 2014*. Statens Institut for Folkesundhed.
- Rigsrevisionen (2016): *Beretning om indsatsen over for anbragte børn*.
- Rosendahl Jensen, H. A. m.fl. (2016): *Alkohol i Danmark 2015. Vaner, skader på andre og holdninger*. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet, for Sundhedsstyrelsen.
- SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd og KL, www.hjemtilalle.dk
- Smith, P. S. (2006): The Effects of Solitary Confinement on Prison Inmates: A Brief History and Review of the Literature. I *Crime and Justice*. 34(1): 441-528
- Smith, P. S. m.fl. (2013): Isolation i skandinaviske fængsler, I *Social Kritik*. (136).
- Socialstyrelsen (2015): *Årsstatistik om børnehusene 2015*.
- Socialstyrelsen (2016): *Om børnehusene*: www.socialstyrelsen.dk
- Stage, S. m.fl. (2015): "Jeg er træt af at være deres brevdue". Børns Vilkår og Egmont Fonden.
- Sundhedsstyrelsen (2011): *Narkotikasituationen i Danmark 2011*. Tabel 5.2.2. Klienter indskrevet i behandling i året, som ikke har været i behandling for stofmisbrug tidligere, 2005-2010.
- Sundhedsstyrelsen (2013): *For gravide: Alkohol og graviditet*.
- Sundhedsstyrelsen (2014): *Narkotikasituationen i Danmark 2014*. Tabel 5.3.1. Klienter i stofmisbrugsbehandling med indskrivningsdato i 2011.
- Sundhedsstyrelsen (2015): *Alkoholstatistik 2015*. Nationale data
- Sundhedsstyrelsen (2015): *Narkotikasituationen i Danmark 2015*
- TNS Gallup (2016). *Undersøgelse foretaget for Børns Vilkår*.
- Udlændingestyrelsen (2014): *Tal og fakta på udlændingeområdet 2013*.
- Udlændingestyrelsen (2016): *Tal og fakta på udlændingeområdet 2015*.
- Udlændingestyrelsen (2016): *Tal på udlændingeområdet pr. 31.05.2016*.
- Udlændingestyrelsen (2. februar 2016): *Nyhed: Ændrede servicemål*. www.nyidanmark.dk
- Udlændinge-, Integrations- og Boligministeren (24. november 2015): *Svar på spørgsmål 65: UUI alm. del af 27. oktober 2015*.
- Vaaben, L. (28. maj 2016): *Færre bliver dræbt - undtagen i familien*. www.Information.dk.
- Vera - Tidsskrift for pædagoger. (2011). (56).
- Vinnerljung B. m.fl. (2010): *Skolbetyg, utbildning och risker för ogynnsam utveckling hos barn*. I *Socialstyrelsen Social Rapport 2010*, kap 7, s 227-266. Stockholm: Socialstyrelsen.
- World Health Organization (2016): *Abuse (drug, alcohol, chemical, substance or psychoactive substance)*.
- Øverliien, C. (2007): *Barn som oplever pappas våld mot mamma - vad säger forskningen? I Nordisk Socialt Arbeid*. (27)4: 238-250.

Alene i 2016 var der mere end 6.000 samtaler på BørneTelefonen hos Børns Vilkår, der handlede om krænkelse som vold, seksuelle overgreb, misbrug og mobning. Børnene fortæller om overgreb, der ofte er gentagne og strækker sig over lang tid, inden voksne eller myndigheder griber ind – hvis nogen overhovedet reagerer.

I Danmark har vi forpligtet os til at respektere børn som individer med rettigheder, der skal beskyttes. Derfor skal vi som samfund arbejde målrettet for at stoppe de svigt, der rammer børn. En effektiv indsats kræver, at vi har viden om, hvordan børnene svigtes og i hvilket omfang, det sker.

Denne rapport giver et overblik over omfanget af de svigt, børn udsættes for i Danmark. Rapporten er henvendt til politikere samt ledere og medarbejdere hos myndigheder og andre organisationer på børne- og socialområdet. Det er ambitionen, at rapporten skal bidrage til bedre beslutninger på området, herunder også tilskynde til at klarlægge de former for svigt, der i dag er dårligt belyste.